

[Socialministeren.]

til amtsrådet at godkende overenskomster mellem kommuner og private alderdomshjem og plejehjem. Denne beføjelse har hidtil for købstædernes vedkommende ligget hos socialministeriet.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslagene til tingets velvillige behandling.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 30. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Forespørgsel til socialministeren af Bundvad m. fl.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring, af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde og af lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m. fl. (Om forhøjelse af dagpenge og erstatninger samt om afskaffelse af ventetidsregler m. v.) [af Helge Nielsen m. fl.].

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om begrænsning af alkoholforbruget i Grønland.

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov for Grønland om afgift af motorkøretøjer.

5) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje i Grønland.

Mødet hævet kl. 15.54.

53. møde.

Torsdag den 30. januar kl. 13.

Første næstformand (Kaj Andresen): I skrivelse af 27. d. m. anmoder økonomi- og markedsministeren om, at der i henhold til folketingets forretningsorden § 19, stk. 3, må blive givet ham lejlighed til om muligt tirsdag den 4. februar 1969 at give en redegørelse i folketinget om den markedspolitiske situation.

Fra medlem af folketinget *Lis Groes* har jeg modtaget meddelelse om, at hun på grund af sygdom ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 1 måned, hvorfor hun anmoder om orlov og om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Medlem af folketinget *Waldemar Laursen* har meddelt mig, at han ønsker til handelsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren medvirke til, at de sikkerhedsmæssige krav under reparationer om bord på vore skibe til søs skærpes, så unødige tab af menneskeliv undgås?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til socialministeren af Bundvad m. fl.

„Vil socialministeren gennemføre en socialpolitik, der opfylder følgende hovedkrav?“

1. Pensionerne føres omgående à jour på grundlag af lønudviklingen.
2. Der gennemføres en automatisk regulering af pensionerne, fradragsreglerne lempes, og de afskaffes helt for invalidepensionernes vedkommende.
3. Der sikres ret til førtidspension til alle, der af sociale, helbreds- eller erhvervs-mæssige grunde er særlig vanskeligt stillede.

4. Med start i 1970 gennemføres over 8 år en 50 pct.s forhøjelse af pensionerne gennem en værdifast tillægspension. Denne nyordning følges op af en tjenestemandslignende pension til alle.
 5. Der sikres en egentlig erstatning for de indtægtstab, som sygdom, arbejdsløshed og ulykkestilfælde forvolder.
 6. Boligforholdene for pensionister og enlige mødre må forbedres. Antallet af kollegieværelser og andre boliger til unge under uddannelse bør forøges.
- Socialdemokratiets forslag om opførelse af 18.000 sociale boliger om året samt regulering af boligsikringsordningen kan medvirke til at løse disse problemer.
7. Selv om der i de senere år er bygget meget, må der fortsat gøres en ekstra indsats for at sikre, at behovet for sygehuse og plejehjem bliver dækket.
 8. Både i gamle og nye byområder må der planlægges, så fællesskabet kan trives.

Det må være en samfundsopgave at fremme et børne- og ungdomsvenligt klima.

Byplanlægningen må tage afgørende hensyn til børnenes trivsel og tryghed ved udbygning af den forebyggende børne- og ungdomsforsorg og ved etablering af friarealer, sportspladser samt børnevenlige legepladser.

9. Familiepolitikken må udbygges.

Heri må indgå moderskabsydelse, forhøjede børnetilskud og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med fødsel.

10. Det er vigtigt, at restfattigdommen helt udryddes. Derfor må også for sorgen udvikles til gavn for vore handicappede medborgere.

Ordføreren for forespørgerne (Bundvad): På socialdemokratiets vegne vil jeg gerne motivere vor forespørgsel til socialministeren om at få ført en mere aktiv socialpolitik, end tilfældet har været i den nuværende regerings tid.

Da socialreformkommissionen blev nedsat, var det en klar forudsætning fra vor side, at dens arbejde ikke måtte bruges som påskud eller motiv til at forsinke nødvendige eller ønskelige sociale fremskridt.

Ud fra denne forudsætning har det da også været muligt for den foregående regering at gennemføre en lang række sociale fremskridt. Lad mig eksempelvis nævne de gentagne reguleringer af de sociale pensioner og ydelser for at sikre, at pensionisterne kunne følge med i velstandsudviklingen. Jeg må også nævne forhøjelse af dagpengene ved arbejdsløshed, sygdom og ulykke. Det lykkedes også at gennemføre en gennemgribende reform af invalideforsikringen til gavn for vore handicappede medborgere. Endvidere en revision af lov om børne- og ungdomsforsorg med dens succesrige familievejledning. Jeg nævner også omsorgsloven af 1964 til gavn og glæde for vore pensionister. Vi har gennemført en række love om forbedring af gamle og bygning af nye centre inden for åndssvageforsorgen, og jeg nævner også loven om børnetilskud og andre familiedydelser, hvis ikrafttræden den nuværende regering desværre har udsat et år sammen med kildeskatten.

Set på denne baggrund kan man sige, at den nuværende regerings indsats, som den kan måles i socialpolitiske lovforslag, har været ret så beskeden. Den samme tilbageholdenhed har regeringen og dens partier vist over for socialdemokratiske initiativer. Den socialdemokratiske regerings forslag om en omfattende pensionsreform blev pure afvist af de nuværende regeringspartier, og det for nylig fremsatte forslag om forbedring af alle sociale pensioner samt indførelse af en tillægspension blev heller ikke mødt med positiv indstilling fra de borgerlige partier.

Vi ved jo alle, at der trods store sociale fremskridt gennem årene stadig er sorte pletter på det sociale område, og vi ved, at den socialpolitiske udvikling aldrig kan gå i stå, fordi samfundsudviklingen og strukturændringer stadig stiller nye sociale opgaver op til løsning eller stiller krav til os om forbedring og udvidelse af bestående ordninger. Vi har derfor ikke tid eller råd til socialpolitiske hvilepauser. Det vil ramme de sårbare grupper i befolkningen. Derfor ønsker vi den sociale fremgangslinje genoptaget.

Vi er imidlertid stærkt i tvivl om, hvad regeringen vil på det så vigtige socialpolitiske område. Derfor har vi i vor fore-

[Bundvad.]

spørgsel til socialministeren fremdraget 10 centrale områder inden for socialpolitikken, hvor vi mener der bør tages fat, og vi spørger, om socialministeren vil gennemføre en socialpolitik, der opfylder disse hovedkrav. Af den socialpolitiske debat er det fremgået, at regeringen tilsyneladende er mere interesseret i administrative ændringer vedrørende sociallovene end reelle sociale fremskridt.

Hvad strukturen og de påtænkte administrative reformer angår, kan jeg sige, at mit parti vil medvirke til en fordomsfri løsning. Vi er interesseret i en forenklet og mere smidig forvaltning af den sociale lovgivning. Men vi må stærkt fraråde regeringen at føre den socialpolitiske debat ind på et sidespor ved udelukkende at gøre den til et spørgsmål om struktur. Strukturen er vigtig, men for befolkningen er det afgørende, at der ydes en virkelig betryggende social sikkerhed, der sætter forebyggelse, revalidering, tryghed og trivsel i højsædet. Derfor er det, vi spørger socialministeren, og dermed regeringen, om hun vil gennemføre en socialpolitik, der opfylder de hovedkrav, som vi har formuleret i vor forespørgsel.

De 5 første punkter i forespørgslen har vi tidligere stillet forslag om, men vi må gentage vore ønsker:

Pensionerne, dvs. folke-, invalide- og enkepensionerne, føres omgående à jour på grundlag af lønudviklingen.

Der gennemføres en automatisk regulering af pensionerne, fradragsreglerne lempes, og de afskaffes helt for invalidepensionernes vedkommende.

Der sikres ret til førtidspension til alle, der af sociale, helbreds- eller erhvervsmæssige grunde er særlig vanskeligt stillede. Ændringer i erhvervsstrukturen presser spørgsmålet om førtidspensioneringen stadig længere frem, bl. a. hvor lidt ældre ledige ikke lader sig indplacere eller omskole. I Sverige har man på forslag af LO taget dette spørgsmål op til behandling.

Med start i 1970 gennemføres over 8 år en 50 pct.s forhøjelse af pensionerne gennem en værdifast tillægspension. Denne nyordning følges op af en tjenestemandslignende pension til alle.

Der sikres en egentlig erstatning for de indtægtstab, som sygdom, arbejdsløshed og ulykkestilfælde forvolder. Jeg kan om det sidste sige, at det kommer til særlig behandling under det følgende punkt på dagsordenen, hvor hr. Helge Nielsen har stillet forslag til folketingsbeslutning.

Vi stiller forslag om, at boligforholdene for pensionister og enlige mødre og fædre forbedres, og at antallet af kollegieværelser og andre boliger til unge under uddannelse forøges. Socialdemokratiets forslag om opførelse af 18.000 sociale boliger om året samt regulering af boligsikringsordningen kan medvirke til at løse disse problemer. Vi mener, at enlige mødre skal have samme boligret som ægtepar med samme antal børn, og vi mener, at der skal lægges vægt på enlige mødres omskolings- og uddannelsesmuligheder.

Selv om der i de senere år er bygget meget, må der fortsat gøres en ekstra indsats for at sikre, at behovet for sygehuse og plejehjem bliver dækket.

Både i gamle og nye byområder bør der planlægges, så fællesskabet kan trives. Det må være en samfundsopgave at fremme et børne- og ungdomsvenligt klima. Byplanlægningen må tage afgørende hensyn til børnenes og ungdommens trivsel og tryghed ved udbygning af den forebyggende børne- og ungdomsforsørg og ved etablering af friarealer, sportspladser samt børnevenlige legepladser.

Familiepolitikken må udbygges. Heri må indgå moderskabsydelse, forhøjede børnetilskud og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med fødsel.

Det er vigtigt, at restfattigdommen helt udryddes. Derfor må også forsorgen udvikles til gavn for vore handicappede medborgere. Desværre må vi konstatere, at der stadig findes en restfattigdom i vort land.

[Bundvad.]

Den rammer de mennesker, der falder igennem vort sociale sikkerhedsnet, og det føles dobbelt hårdt, fordi så godt som alle omkring dem har fået det bedre. Jeg tror, at en revision af forsorgsloven med det klare sigte at snævre sikkerhedsnettets masker ind vil kunne hjælpe os til at komme restfattigdommen til livs, et ønske, vi sikkert alle deler.

Vort spørgsmål er som nævnt: vil socialministeren fremme en socialpolitik efter de hovedlinjer, vi her har lagt op til?

Socialministeren (Nathalie Lind): De fire første af de spørgsmål, som indgår i den foreliggende forespørgsel, blev jo behandlet under den debat, vi havde her i folketinget i december måned i anledning af et socialdemokratisk forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform og et forslag fra socialistisk folkeparti til folketingsbeslutning om førtidspensionering. Der blev dengang nedsat et folketingsudvalg til at se på disse forslag, og jeg er naturligvis rede til at give udvalget de oplysninger, man måtte ønske. Jeg må vedrørende disse spørgsmål, der som nævnt går igen i de første fire punkter af forespørgslen, i det store og hele henvise til mine tidligere bemærkninger, men jeg skal ganske kort gentage mit syn på disse punkter.

Det første punkt, som fremhæves, er, at pensionerne omgående skal føres à jour på grundlag af lønudviklingen. Om dette kan jeg sige, at pensionerne hidtil er blevet forhøjet i takt med lønudviklingen på arbejdsmarkedet. Jeg nævnedes her i folketinget i december nogle beregninger foretaget i socialministeriet, og hvori indgår både det pensionstillæg, vi fik i 1965, og persontilskuddet efter skattelovgivningen, og efter disse beregninger skulle der ikke være noget aktuelt problem med hensyn til ajourføring af pensionerne. Tager man endvidere ved sammenligningen med en arbejdsindtægt hensyn til, at pensionisterne som følge af de nedslagsregler, vi har, ikke betaler skat, vil vi endda se, at pensionerne udgør en stigende del af nettoindtægten for en lønarbejder.

Det næste punkt drejer sig for det første om en automatisk regulering af pensionerne. Indførelse af en automatisk regule-

ring på grundlag af lønudviklingen afhænger af, om det vil være muligt at tilvejebringe en lønstatistik hurtigere, end tilfældet er i dag. Som det også tidligere har været nævnt, håber vi alle, at kildeskatteordningen giver bedre muligheder i den retning. Men indtil vi har de bedre statistiske oplysninger, vil og må regeringen, på samme måde som det var tilfældet for den tidligere regering, vælge den udvej at fremsætte forslag til særlige love for at sikre, at pensionerne ikke sækker bagud i forhold til lønudviklingen.

I dette punkt er der endvidere tale om en lempelse af fradragsreglerne. Jeg kan her gentage det, jeg nævnedes i december måned, at vi arbejder med spørgsmålet om en forenkling og lempelse af fradragsreglerne, navnlig en lempelse af fradraget for arbejdsindtægt hos pensionistens ægtefælle, og gentage det løfte, jeg før har fremsat om, at jeg regner med, at lovforslag kan fremsættes i dette folketingsår. Det er altså ikke et punkt, regeringen ikke interesserer sig for; det er allerede lovet folketinget, at der vil komme forslag herom.

Punkt 3 vedrører adgangen til førtidspension for alle, som af sociale, helbredsmæssige eller erhvervmæssige grunde er særlig vanskeligt stillet.

Også her må jeg henvise til de tidligere givne oplysninger om, at det er et forholdsvis ringe antal tilfælde, hvor der er blevet givet afslag på ansøgning om førtidspension fra det centrale udvalg, der skal tage stilling til disse ansøgninger. Hvor der er tale om mennesker, der slås ud af erhverv i en så fremskredne alder, at det ikke er rimeligt at henvise dem til omskoling eller overgang til andet erhverv, finder jeg, at førtidspension er en naturlig løsning, og jeg finder, at de seneste ændringer, vi har foretaget i lovene om folkepension og om enkepension, som vi alle var enige om, gør det muligt at gå ret langt for at tage hensyn også til sociale og erhvervmæssige forhold.

Det er nok vanskeligt i selve lovens ord at angive de hensyn, der kan lægges vægt på ved tilkendelse af førtidspension af sociale eller erhvervmæssige grunde, hvis man samtidig skal tage hensyn til de forskellige situationer, der kan opstå under vekslende forhold. Men jeg vil gerne drøfte dette med folketingsudvalget, og jeg vil også overveje den mulighed, at socialministeriet i sam-

[Socialministeren.]

arbejde med det centrale udvalg kunne udarbejde en vejledning, som gav kommuner og andre oplysning om, hvad udvalget lægger vægt på ved bedømmelsen af, om der kan tilkendes førtidspension.

Der er jo netop nu udsendt en beretning fra landbokommissionens udvalg vedrørende førtidspensionering. Denne beretning anbefaler ikke førtidspensionering som middel specielt for at klare landbrugets strukturproblemer; det henvises til, at lignende problemer foreligger inden for andre erhverv, hvor der foregår en strukturændring. Det foreslås derefter, at socialreformkommissionen overvejer spørgsmålet om en eventuelt udvidet mulighed for førtidspensionering af mennesker, som under de hastige ændringer i samfundsforholdene tvinges ud af erhverv, og at dette skulle gælde i tilfælde, hvor omskoling og erhvervsskifte ikke er en realistisk løsning. Denne udvalgsberetning er foreløbig afgivet til landbokommissionen.

Med hensyn til det fjerde punkt, forslaget om en gradvis forhøjelse af folkepensionen over 8 år, må jeg også her henvise til mine tidligere bemærkninger. Regeringen er, som det også blev nævnt i statsministerens åbningstale, indstillet på, at der sker en forhøjelse af pensionerne med ensartede beløb i løbet af 1970'erne. Jeg vil gerne gentage med hensyn til niveauet for en forhøjelse, at jeg for så vidt kan gå ind for 60 pct. af den typiske indtægt, men størrelsen af den forhøjelse, der ud fra denne forudsætning bliver tale om, må jo bero på det niveau, pensionerne har på det tidspunkt, forhøjelserne skal gennemføres. Og her må vi tage i betragtning også de gældende nedslagsregler og bestemmelserne om persontilskud til pensionister, regler, som teknisk set er uforenelige med kildeskatten, og som pensionisterne derfor, når kildeskatten indføres, må have kompensation for, når de ophæves i forbindelse med kildeskattens indførelse.

Jeg må i denne forbindelse pege på, at relationen mellem niveauet for dagpenge og pensioner må indgå i overvejelserne, et spørgsmål, der også vil blive behandlet i socialreformkommissionen. Jeg finder derfor ikke, at tidspunktet er inde til fastlæggelse af tempoet for udbygningen eller det endelige niveau. Der er også andre spørgsmål,

der trænger til afklaring, men som det også tidligere er sagt, vil der komme forslag fra regeringen om en udbygning.

Punkt 5 i det socialdemokratiske forslag drejer sig om erstatning for indtægtstab under sygdom, arbejdsløshed og ulykkestilfælde. Jeg skal ikke komme ind på det nu, da vi senere skal drøfte det i forbindelse med forslaget til folketingsbeslutning.

Om de spørgsmål, der er rejst under forespørgslen punkt 6, vil jeg gerne fremhæve, at der gennem statsstøtten til boligbyggeriet og gennem boligsikringsordningen gøres en meget betydelig offentlig indsats, og at reglerne netop er udformet med henblik på at yde mest hjælp, hvor behovet er størst. Jeg vil også i denne forbindelse nævne den stærke vækst i plejehjemsbyggeriet, som jo er af stor betydning for pensionistgruppen. I 1967-68 er der således godkendt ca. 1.500 plejehjemspladser, medens antallet i den forløbne del af 1968-69 er vokset til ca. 2.900 pladser. Der er altså på ingen måde tale om, at der her er det, som hr. Bundvad kaldte en socialpolitisk pause.

Spørgsmålet, der rejses om kollegieværelser, var vi jo inde på her i tinget forleden dag, og jeg må henvise til denne debat. Jeg kan føje til, at vi eventuelt også nærmere kan overveje forslag, som fra det almennyttige byggeris side er fremsat om at indpasse et antal kollegieværelser og kollegielejligheder i det almennyttige byggeri hvert år.

Med hensyn til spørgsmålet om udvidelse af årsrammen for almennyttigt byggeri vil jeg tro, at det er betydelig lettere at fremsætte et sådant forslag end uden videre at få det gennemført. Bl. a. er der meget væsentlige finansieringsproblemer at tage stilling til, ligesom der også må tages hensyn til byggeaktiviteten og det private byggeris muligheder for at hævde sig i konkurrencen. Men jeg vil gerne fremhæve, at regeringen i forbindelse med forslaget om en ændring af saneringslovgivningen har foreslået årsrammen forøget med 1.000 til 13.000 boliger, hvortil kommer den foran omtalte forøgelse af det rentesikrede plejehjemsbyggeri.

Endvidere vil jeg om det næste spørgsmål, der rejses, om en eventuel regulering af boligsikringsordningen, sige, at det er ikke regeringens hensigt, at denne ordning skal udvandes af prisstigninger, men netop i det

[Socialministeren.]

forløbne år har prisstigningerne jo været meget mådeholdne.

Under punkt 7 tales der bl. a. om behovet for plejehjemspladser. Der foreligger undersøgelser fra nogle amter, som tyder på, at der er behov for plejehjemspladser til ca. 4 pct. af befolkningen over 65 år; og desuden er der behov for pladser på psykiatriske plejehjem til ca. 1 pct. af befolkningen over 65 år. Der er netop nu kommet en rapport fra socialforskningsinstituttet om pleje- og omsorgsbehovet blandt ældre i Holstebro-området. Denne rapport kommer til det resultat, at der blandt de undersøgte personer over 65 år var behov for ophold på aldersdoms- eller plejehjem hos ca. 10 pct. Disse tal viser jo nogen usikkerhed, men hvis vi regner med, at der skal være pladser til 4 pct. af den ældre befolkningsgruppe, som er på ca. 600.000 personer, skulle der altså være brug for ca. 24.000 pladser på egentlige plejehjem til denne gruppe.

Ifølge en opgørelse fra 1966 var der 32.500 pladser på aldersdoms- og plejehjem. Jeg må indrømme, at kun en mindre del af disse pladser opfylder kravene til moderne plejehjem, men der er siden denne opgørelse godkendt planer for, eller der er givet tilsagn om støtte til ca. 8.000 egentlige plejehjemspladser, og boligministeren har som nævnt to gange i dette finansår med finansudvalgets tilslutning forhøjet rammerne for statsstøtte til institutionsbyggeri, herunder særlig plejehjem. Den nuværende udbygningstakt vil regeringen fastholde og sørge for en sådan fordeling af støttemidlerne, at der i stigende grad kan tages hensyn til lokale behov. Jeg tænker her på de ændringer, vi fik gennemført i omsorgsloven.

Under punkt 7 rejses spørgsmålet om udbygningen af sygehusvæsenet. Regeringen vil medvirke ved en fortsat udbygning af sygehusvæsenet i den udstrækning, den har indflydelse på disse områder, således at der i videst muligt omfang sikres befolkningen adgang til den fornødne sygehusbehandling.

Ved den fortsatte udbygning af det kommunale sygehusvæsen bl. a. som følge af den hurtige lægevidenskabelige og teknologiske udvikling vil der blive tale om stærkt forøgede udgifter både til anlæg og drift af sygehuse. Regeringen er indstillet på, at

staten i videre omfang end ved de almindelige sygehustilskud bør medvirke ved finansieringen af udbygningen af det kommunale sygehusvæsen med højt specialiserede og særlig kostbare sygehusafdelinger.

Punkt 8 vedrører byplanlægning og er holdt i så generelle vendinger, at sikkert ingen vil være uenig heri. Regeringen kan således tilslutte sig den anførte målsætning: at byplanlægningen må indbefatte, at både fællesskabet og børnene trives, og at et børne- og ungdomsvenligt klima fremmes.

Den gældende lovgivning om by- og bebyggelsesplanlægning og om opførelse af ny bebyggelse har da også bl. a. dette sigte. Det gælder bl. a. landsbyggeovens bestemmelser om opholdsarealer og om legepladser og om gårdrydning. For den bestående bebyggelse, som ikke allerede opfylder disse krav til nybebyggelse, kan bygningsmyndigheden påbyde tilvejebringelse af opholds- og legearealer, eventuelt som led i en gårdrydning.

Gennem byplanlægningen tages stilling til spørgsmål om placeringen af offentlige anlæg såsom grønne områder og sportsanlæg, og der er hjemmel for kommunerne til at ekspropriere til etablering eller til udvidelse af sådanne anlæg. I overensstemmelse med boligministeriets standardbyplanvedtægt findes der i de partielle byplanvedtægter ofte bestemmelser om kollektive anlæg som f. eks. vuggestuer og børnehaver, fritidshjem og ungdomsklubber, selskabslokaler og hobbyrum. Men man må huske, at det er et grundlæggende princip i byplanloven, at loven kun opstiller rammer for, hvad der kan foreskrives i en byplan. Den konkrete udfyldning af rammerne må foretages lokalt af kommunerne. Jeg er overbevist om, at dette er et rigtigt princip, og det er i øvrigt helt i tråd med tankerne bag kommunalreformen og ønskerne om en decentralisering.

Specielt med hensyn til daginstitutioner inden for børne- og ungdomsforsorgen — jeg tænker her på vuggestuer, børnehaver og fritidshjem — kan jeg oplyse, at antallet af vuggestuepladser steg med 22 pct. i tiden fra april 1966 til april 1968 og yderligere med 11 pct. i tiden fra april til oktober 1968. Heller ikke her er det altså rigtigt at sige, at der er tale om nogen stagnation, tværtimod. Stigningstakten er,

[Socialministeren.]

beregnet på årsbasis, fordoblet. Antallet af børnehavepladser steg med 14 pct. i tiden fra april 1966 til april 1968, og yderligere med 5 pct. i halvåret fra april til oktober 1968, og antallet af fritidshjemspladser steg med 13 pct. i tiden fra april 1966 til april 1968 og med yderligere 5 pct. i tiden fra april til oktober 1968. I denne forbindelse gør jeg opmærksom på, at den gennemsnitlige driftsudgift pr. plads i 1966-67 udgjorde knap 10.000 kr. i vuggestuer og omkring 5.000 kr. i børnehaver og fritidshjem.

En vigtig side ved udbygningen af daginstitutionerne er det, at der bliver ydet en bedre pædagogisk indsats i børnehaver og fritidshjem, og det er dette, som er tilsigtet med det lovforslag, folketinget netop har haft til behandling om uddannelse af børnehaver- og fritidspædagoger. Der var da også ved behandlingen af dette lovforslag megen forståelse for betydningen af, at man gennem en forbedret uddannelse af disse pædagoger tænker på børnenes trivsel i børnehaver og fritidshjem.

Det næste område, der i forespørgslen peges på, er familiepolitikken. Der nævnes som eksempler på en udbygning af familiepolitikken, at der skal gennemføres en moderskabsydelse, forhøjede børnetilskud og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med fødsel.

Det ærede medlem hr. Bundvad omtalte loven om børnetilskud, der blev vedtaget i 1967. Ved denne lov indførtes en moderskabsydelse, som ifølge det pristal, der gælder i dag, ville være på 662 kr. Loven træder i kraft samtidig med loven om kildeskat, men hr. Bundvad er bekendt med, at jeg netop i folketinget har fremsat forslag om at ændre den gældende lovgivning, så at visse regler svarende til dem, der skal gælde efter børnetilskudsloven med hensyn til ophævelse af indtægtsgrænser, kommer til at gælde allerede fra 1. april 1969.

Det kan måske, når man nu i forespørgslen taler om, at ydelserne skal forhøjes, være rigtigt at komme med et par bemærkninger om, hvor store ydelserne vil være efter den nævnte lovgivning. Princippet er det, at ydelserne efter loven pristalsreguleres efter de ændringer i pristallet, som er sket, siden loven blev vedtaget. Det almindelige børnetilskud ville efter det pristal,

der gælder i dag, være 936 kr. årlig pr. barn og 1.372 kr. årlig for et barn af en enlig forsørger. Når børnetilskuddet for børn af enlige forsørgere bliver pristalsreguleret, vil det komme op over de $\frac{2}{5}$ af det fulde normalbidrag, som man regner med at moderen skal betale som sin del af udgifterne ved forsørgelse af et barn.

Den enlige moder vil således efter det nugældende pristal få 1.372 kr. til et barn. Herudover vil hun have faderens normalbidrag til barnets forsørgelse, et beløb, der for tiden andrager 2.028 kr. årlig. Det er også forbedringer, der er blevet gennemført i dette år. Dette beløb er en skattepligtig indtægt for barnet, og det vil i praksis sige, at det ikke bliver beskattet. Modtager moderen det tilsvarende beløb som en offentlig ydelse, f. eks. fordi hun er enke, er beløbet slet ikke skattepligtig indtægt. Det, jeg ville nå frem til at sige her, er, at virkningen efter denne lovgivning — og det er vi alle enige om — bliver, at den enlige moder vil have et skattefrit beløb på 3.400 kr. om året til forsørgelse af et barn.

Der rejses spørgsmål om bedre regler om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med fødsel. Efter børnetilskudsloven vil reglerne komme til at omfatte langt flere grupper af kvinder end efter de hidtil gældende bestemmelser, og ydelserne vil blive forhøjet i samme takt, som dagpenge under sygdom forhøjes.

Da lovforslaget om børnetilskud blev behandlet i folketingsudvalget i folketingsåret 1966-67, ønskede udvalget to spørgsmål i forbindelse med dagpenge under fødsel overvejet i socialreformkommissionen, dels spørgsmålet om en mere rimelig dagpengeydelse til medhjælpende hustruer, dels spørgsmålet om en kollektiv finansiering af den lønydelse, som påhviler arbejdsgiveren for kvinder, som er fraværende på grund af svangerskab og fødsel. Den tidligere regering henstillede til socialreformkommissionen at tage disse spørgsmål med i sine overvejelser, og jeg er klar over, at kommissionen er opmærksom på dem ved de overvejelser, der i øvrigt foregår i kommissionen om en reform af dagpengeydelserne.

Specielt hvad den medhjælpende hustru angår, vil jeg nævne, at det efter gennemførelsen af kildeskatteordningen vil blive muligt skattemæssigt at henføre en bestemt

[Socialministeren.]

del af ægtefællernes samlede erhvervsindtægt til hustruen, når hun hjælper med i den fælles erhvervsvirksomhed, og dette skulle igen give mulighed for at give den medhjælpende hustru adgang til syge- og barseldagpenge beregnet i forhold til den erhvervsindtægt, der skattemæssigt betragtes som hendes.

Familiepolitiske ydelser bør efter min mening så vidt muligt være generelle ydelser, og det er dette princip, der også er gennemført for ydelser til børn efter børnetilskudsloven.

Nu tales der om yderligere forhøjelse af disse ydelser, men her må man huske, at generelle ydelser til alle børn er en kostbar foranstaltning. Jeg kan for at belyse det nævne, at hver gang vi forhøjer de almindelige børnetilskud med 100 kr. pr. barn, medfører det en udgift på omkring 135 mill. kr., og en forhøjelse af moderskabsydelsen med 100 kr. vil også indebære en betydelig udgift.

Princippet med generelle ydelser kan også gennemføres for ydelser til familier med specielle problemer. Jeg kan som eksempel på dette nævne ydelser til familier med handicappede børn, og jeg har derfor i et lovforslag, der for tiden er til behandling i tinget, foreslået, at økonomisk trang ikke skal være en betingelse for at modtage ydelse efter forsorgsloven til dækning af merudgiften ved at have et handicappet barn i hjemmet.

Men ud over bestemmelserne om de generelle ydelser må der være bestemmelser om bistand efter en vurdering af forholdene i det enkelte tilfælde, altså hjælp til familier med særlige problemer og til truede hjem, og der kan her være tale om enlige forsørgere, både fædre og mødre. Som jeg nævnedes for kort tid siden ved fremsættelsen her i tinget af et forslag om ændring i børnetilskudsloven, er der udarbejdet forslag til ændringer i forsorgsloven med forskellige forbedringer for enlige forsørgere, bl. a. om overgangshjælp. Det er min hensigt at drøfte disse forslag med folketingsudvalget og samtidig drøfte ændringer i forsorgsloven. Som jeg udtalte ved samme lejlighed, mener jeg, det særlig bør undersøges, hvad der yderligere kan gøres for at hjælpe svagelige, enligt stillede gravide kvinder, og jeg kan

også nævne, at det vil blive undersøgt og gå med ind i udvalgsarbejdet, om løven om børne- og ungdomsforsorg i højere grad skal omfatte støttemuligheder ud fra familiepolitiske hensyn.

De ændringer, jeg her har nævnt — jeg kunne også nævne det spørgsmål, jeg tidligere var inde på, om ændring af fradragsregler og andre forbedringer — er udtryk for, at arbejdet med socialreformen ikke er nogen hindring for, at der til stadighed er blevet gennemført og vil blive gennemført forbedringer både på det familiepolitiske og på andre områder.

Det sidste punkt i forespørgslen vedrører udryddelse af restfattigdommen, og forespørgslen peger her på forsorgen for handicappede. Om dette vil jeg gerne sige, hvad hr. Bundvad også var inde på, at restfattigdommen vist ikke er et problem, der kun vedrører en enkelt, forholdsvis afgrænset gruppe, f. eks. fysisk handicappede, den rammer nok flere forskellige grupper; jeg kunne nævne visse enlige forsørgere, langvarigt syge og mennesker, som har en ringe erhvervsevne, men som ikke har en så udtalt fysisk eller psykisk invaliditet, at de falder ind under pensionsordningerne. Der kan f. eks. være tale om lidt ældre, enlige kvinder, som ikke har fået nogen uddannelse, eller der kan være tale om personer, der er mindre godt udstyret med evner og måske ikke har nogen særlig stabil karakter, som kan hjælpe dem med at klare vanskelighederne. Hvis der er tale om personer, som er erhvervshæmmede af andre årsager end fysiske eller psykiske lidelser — jeg tænker her på de såkaldt socialt erhvervshæmmede — kan det sociale udvalg yde hjælp til optræning, uddannelse og etablering af selvstændig virksomhed ifølge revalideringsloven.

Men jeg kan godt være enig med hr. Bundvad i, at det nok er et spørgsmål, om der gøres tilstrækkeligt for at yde mennesker inden for denne temmelig uensartede gruppe en egnet bistand. Måske har man ikke tilstrækkeligt gjort sig klart, hvad der er de typiske årsager til, at disse mennesker kommer i vanskeligheder. Socialforskningsinstituttet foretager for socialreformkommissionen en undersøgelse af de problemer, der foreligger for et antal personer, som i 1966-67 var i forbindelse med

[Socialministeren.]

visse socialmyndigheder, herunder om trangstiltfældes forløb og konsekvenser, og en særlig undersøgelse foretages af de trangstiltfælde, der vedvarede ud over 3 måneder. Når resultatet af disse undersøgelser foreligger, vil det nok belyse disse forhold yderligere; jeg tror, der er ting her, vi må se på.

Jeg tror i øvrigt, at de planer, man arbejder med i socialreformkommissionen om en ny social struktur, vil gøre det muligt at gøre en mere effektiv indsats i sådanne tilfælde. Jeg noterede med glæde, at hr. Bundvad gav udtryk for, at man fra socialdemokratiets side var villig til at gå ind i en fordomsfri forhandling om den kommende sociale struktur. Jeg må tilføje, at regeringens tanker ikke udelukkende drejer sig om strukturen, og det gør arbejdet i socialreformkommissionen heller ikke; der er i høj grad også tale om at arbejde for at give den et bedre indhold. Det skal jeg komme tilbage til under behandling af det næste punkt. Jeg tror som sagt, at får vi en ændret struktur, vil det også være muligt at gøre en mere effektiv indsats i disse tilfælde. Det er som bekendt tanken i højere grad at koncentrere administrationen i kommunerne, men således at der stilles sagkyndig bistand til rådighed fra amtskommunen, og det er tanken at få en bedre socialmedicinsk indsats i stand ved et samarbejde også med praktiserende læger og andre.

Jeg vil afsluttende om forespørgslen sige, at jeg har forstået den således, at den giver udtryk for de mål, som man ønsker gennemført på længere sigt, men at der kun på enkelte punkter er tale om forslag, som man tænker sig gennemført omgående. Der er i det store og hele tale om mål, som regeringen kan være enig med forespørgerne i at stræbe imod. Skulle jeg pege på et punkt, som regeringen må lægge vægt på ud over dem, der indgår i forespørgslen, skulle det være at møde de sociale vanskeligheder i tide ved en forebyggende og behandlende familiecentreret indsats, altså en udbygning af rådgivning og oplysning; en mere aktiv socialpolitik.

Jeg må imidlertid over for de forslag, der er stillet her om en række forbedringer

på enkeltområder, fremhæve vigtigheden af at se på ønskerne om sociale forbedringer i sammenhæng og afveje de forskellige behov med udgifterne ved at imødekomme disse behov. Jeg minder her om, at vi stadig stilles over for nye sociale opgaver. F. eks. havde vi i sidste uge en debat om narkotika-problemet, som, hvis det skal løses, vil kræve en betydelig indsats og indsats af betydelige midler. Men dette bør ikke ske på bekostning af behov hos andre grupper, det bør ikke ske til skade for udbygningen af den øvrige børne- og ungdomsforsorg eller forsorgen for handicappede.

Jeg skal til slut blot sige, at jeg må afvise påstandene om, at der på nogen måde er tale om en pause i den sociale lovgivning, og ganske stiltørdigt gøre opmærksom på, at når hr. Bundvad nævnte, at der var sket fremskridt under den socialdemokratiske regering, drejede det sig for flere af lovenes vedkommende om fremskridt over en længere årrække. Regeringen vil også over en årrække kunne pege på tilsvarende forbedringer, men forløbig har der kun været et år til arbejdet.

Boligministeren (Hastrup): I sin motivering for forespørgslen gav hr. Bundvad udtryk for ønsket om, at enlige mødre ligestilledes med ægtepar ved anvisningen af boliger. Det forholder sig sådan, at de regler om udlejning af almenyttigt byggeri, som er fastlagt af boligministeriet, ikke sonderer imellem boligsøgende ægtepar og boligsøgende enlige, når der er børn i husstanden. Her er der altså ligestilling. Reglerne kan imidlertid komme i konflikt med de kommunale boliganvisningsregler. Ifølge loven er det overladt til de enkelte kommuner selv at fastlægge deres boliganvisningsregler. Boliganvisningen tager sigte på, at lejlighedsstørrelse og familienstørrelse så vidt muligt kommer til at svare til hinanden, og det er derfor givet, at børnefamilierne i almindelighed må have fortrinsret til de større lejligheder. Kommunerne søger ofte at tilrettelægge så smidig en praksis som muligt og herunder også at tage de fornødne hensyn til enlige mødre og andre befolkningsgrupper med vanskelige forhold. Jeg er imidlertid bekendt med, at i visse kommuner tildeles værelser efter

[Boligministeren.]

antal personer i husstanden, og at ægtepar således kommer til at gå, forud for enlige; uanset at børnetallet er det samme.

Efter gældende regler har staten ingen mulighed for at anfægte denne praksis, og der kan ikke gøres noget ved den, medmindre lovgivningen ændres. Jeg vil imidlertid henlede opmærksomheden på, at boliglovene nu er til behandling i folketinget, og at hr. Bundvads ønske kan give folketingets boligudvalg mulighed for at overveje hele dette problem med henblik på en eventuel ændring af lovgivningen, såfremt man finder det fornødent.

Asger Jensen: Den forespørgsel til socialministeren, vi her drøfter, kan vel nærmest betragtes som en slags programmerklæring — i hvert fald som en målsætning for, hvor der bør ændres i den sociale politik. Målsætningen indbyder jo ikke til den store uenighed, det har den sådan set aldrig gjort her i tinget, og hr. Bundvad tog da også anledning til foruden målsætningen at fortælle om de gode ting, den tidligere regering har gjort. Dem har den tidligere regering imidlertid aldrig stået ene om. Man kan vel sige, at f.eks. forbedringen af invalidepensionen, som blev nævnt, vel i høj grad kom, fordi vi andre var begyndt at tale om, at der trængtes til noget på dette område.

Man kan derfor sige, at både opstillingen af målsætningen og det, der er sket, er sket i fællesskab; vi har alle haft vore ønsker, og der har ikke været uenighed om at forbedre på disse punkter — i hvert fald er den tidligere regering aldrig gået til folketinget for-gæves, hvis den ønskede forbedringer. Jeg synes derfor, at med den korte tid, der er gået, siden vi havde en socialdemokratisk regering, må man nærmest sige, at det er en lidt hård dom, der fældes over den, hvis der allerede nu skulle være brug for så mange forbedringer, som man ikke nåede i den socialdemokratiske tid. Samtidig må man sige, at det er udtryk for stor tillid til den nuværende regering, at den skulle være i stand til at skaffe de nødvendige midler til disse forbedringer. Det er nemlig alene det, det har drejet sig om, når vi har siddet i tidligere udvalg og drøftet forbedringer, som den socialdemokratiske regering har stillet forslag om. Det er sjældent, om nogen sinde,

sket, at der har lydt røster om, at disse forbedringer ikke skulle gennemføres fuldt ud; der har som regel været ønsker om at komme et lille stykke længere, men så er det ret ofte faldet i hr. Bundvads lod at måtte sige: „Ja men jeg har ikke flere penge, regeringen har ikke stillet flere penge til rådighed for mig.“ Problemet er altså netop, hvor meget man anser for muligt på indeværende tidspunkt at få gennemført, også af økonomiske grunde.

Dertil kommer, at det kræver en betydelig teknisk forberedelse. De, der kender lidt til arbejdet i socialreformkommissionen, ved, at det slet ikke er nemme problemer at løse. Det er nemt at sige, at man ønsker det løst efter de og de retningslinjer, men når man så i detaljer skal til at se på, hvordan det i virkeligheden kan løses på en retfærdig måde, er det ikke små dynger papir, der kommer fra socialreformkommissionen, hvis sekretariat gør et meget dygtigt arbejde for at belyse alle aspekter. Man kan ikke sådan bare en eftermiddag i folketinget sige, at nu vil man have alle disse ting sådan og sådan — sådan har man i hvert fald aldrig tidligere lovgivet. Man har skullet være nogenlunde sikker på, at man nåede frem til noget, der var holdbart ud fra alle synspunkter og havde de rigtige afgrænsninger, som nu engang er nødvendige.

Jeg skal slet ikke komme ind på alle punkter, der foreslås her, for jeg mener ikke, det er noget, der sådan indbyder til politisk strid. Men jeg vil da nævne, at sådan noget som førtidspensionerne er vi alle berørt af med den strukturændring, der finder sted i samfundet, og måske var det muligt at finde frem til, at folk, der når lidt op i alderen og dårligt kan placeres i andet erhverv, ad den vej kan blive hjulpet af samfundet. Men heller ikke det er så ligetil, for det er jo ikke et ønskemål, at folk i en ret tidlig alder skal pensioneres. Ønskemålet må være det, som jeg også forstår regeringen sætter meget ind på, at folk ved omskoling får en mulighed for fortsat at kunne placeres i erhvervs-livet i det daglige liv og virke. Der kan næppe være tvivl om, at det også er de pågældendes eget ønske, og det bør være en menneskeret. Selv om jeg altså siger, at det er noget, vi må overveje, og at der måske kan være brug for det i mange tilfælde, er det ikke just et ønskemål, at man måske

[Asger Jensen.]

midt i halvtredserne, eller hvor vi nu vil sætte grænsen, skal have at vide: „Nu er du pensioneret, og så er samfundet færdig med dig.“ Det kan ikke være det, det i særlig grad drejer sig om.

Så vil jeg gerne sige et par ord om den regulering, som foreslås i forespørgslen. Man kunne nok overveje, hvad der er den bedste form for regulering; men jeg vil for min part ikke tage i betænkning at sige, at det bedste for pensionisterne er, at der ingen prisstigninger er. Det er ganske sikkert, at ingen rammes så hårdt af prisstigninger som pensionisterne, og jeg må jo sige, at en bestemmelse om regulering trængtes der meget mere til i den forrige regerings tid end i den nuværendes. Jeg mener ikke, man kan give pensionisterne nogen bedre hjælp end at prøve at få stabile priser, sådan at pengene bliver ved at bevare deres købeevne.

Man har også fået med socialdemokratiets gamle kæphest om de 18.000 lejligheder. Ja men der er jo ingen begrænsning for at bygge lejligheder her i landet, og det har man fået at vide mange gange; hvem som helst må bygge lejligheder, også boligforeningerne. Noget andet er, om man virkelig vil komme og sige: „Ja men boligforeningerne tør ikke bygge lejligheder, hvis de ikke har specielle subsidier.“ Det standpunkt kan man selvfølgelig tage, men det er mig noget uforståeligt efter alt det, vi i tidens løb har hørt om, hvor konkurrencedygtige boligforeningerne var med hensyn til at bygge lejligheder.

Gamle og nye byområder — ja, der er vistnok noget forsømt her; men jeg forstår det da sådan, at ingen har sat mere energisk ind end den nuværende boligminister på at få det løst. Jeg har indtryk af, at han tager noget mere energisk fat på opgaven end den forrige regering.

Jeg har omtalt lidt af vanskelighederne ved at nå det endelige mål, for der er jo mange reformer, vi ønsker. Men det er i hvert fald ikke rigtigt at stille det sådan op, at regeringen og dens partier kun har

interesse for strukturen. Derfor er jeg glad for at høre, at også socialdemokratiet har interesse for strukturen, selv om man somme tider nok kunne spekulere på, om det ikke var noget, man ønskede at skubbe til side. Skal vi sådan sige det helt lige ud, synes jeg, at den form for struktur, vi har, både har været for dyr at administrere med disse mange led og navnlig har været for omstændelig, for besværlig for de pågældende, som skulle have hjælp efter vor sociale lovgivning. Derfor er det en ikke mindre vigtig side af sagen, også for de pågældendes egen skyld, at få strukturen ordnet, og derfor synes jeg ikke, man ligesom skal skubbe det til side. Man skal tage lige så energisk fat på dette som på ydelserne. Efter mit skøn ud fra det, jeg ser komme fra udvalgene under socialreformkommissionen — jeg sidder ikke selv i dem — vedrørende social sikring og andet, arbejdes der lige energisk i alle udvalg.

Der er i forespørgslen ikke antydning af, at man tænker på, at der skal skaffes penge til formålet. Det var man, som jeg så småt har berørt, ikke blind for i den tidligere regerings tid. Nu er det vel ikke det store socialdemokratis mening at ville leve livet fuldstændig sorgløst økonomisk, fordi man er i opposition; man vil vel tage lige så alvorligt på, om man kan skaffe pengene, og hvor de skal skaffes fra. Der burde egentlig følge en finansieringsplan med, hver gang man stiller forslag om yderligere udgifter, og det synes jeg i meget høj grad mangler i socialdemokratiets forespørgsel. Det kan ikke være sådan, at når man er i opposition, lever man livet fuldstændig sorgløst med hensyn til at skaffe pengene og stiller kun krav om, at der skal betales.

Vi er fra vor side ikke afvisende over for de ønsker, der er rejst i forespørgslen, men vi må forbeholde os, at de får en behandling gennem kommissionsarbejde, udvalgsarbejde og overvejelser, således som det altid har været tilfældet her i tinget på dette store område. Jeg skal ikke komme ind på, om

[Asger Jensen.]

der kan være enkelte afvigelser fra mål-sætningen, for i det store og hele er vi parat til at drøfte ethvert socialt frem-skrift.

P. E. Eriksen: Den 29. maj 1964 sagde den daværende socialminister, hr. Bundvad, da vi afsluttede anden behandling af forslaget om socialreformkommissionens ned-sættelse, at den ikke skulle være en sovepude, og jeg bekræftede på mit partis vegne, at vi gerne ville følge de ting op, der ville komme gennem årene. Når man derfor nu i dag igen hører spørgsmålet om hvilepause, føler jeg i hvert fald ikke, at det er rimeligt at fremkomme med det på baggrund af, hvad der er sket i de år, der er gået.

Det kan være udmærket at trække linjerne op og få denne debat. Jeg siger tak til socialministeren for den redegørelse, vi har fået, og til boligministeren for oplysningerne.

I denne 10 punkts forespørgsel, som en række medlemmer af socialdemokratiet med den tidligere socialminister, hr. Bundvad, i spidsen har rettet til socialministeren, er disse spørgsmål trukket op.

Når man tænker tilbage, opdager man, at regeringen og folketinget har stiftet bekendtskab med disse spørgsmål tidligere. Folketinget debatterede i begyndelsen af december et forslag om en pensionsreform, også stillet af socialdemokratiske medlemmer af tinget. Forslaget er i udvalg, som på onsdag er indkaldt til sit første møde, og det er ikke en regeringsrepræsentant, der sidder på formandsposten.

Under den tidligere regering havde vi i slutningen af 1967 en principdebat om til-lægspensionsproblemerne. Fra venstres side gav vi ved den lejlighed udtryk for den op-fattelse, at mulighederne for at gennemføre og realisere tankerne bunder i en sund økonomisk politik, der kan sikre produktion og beskæftigelse og dermed skabe forudsætningerne for løsning af opgaverne.

Mon ikke alle i denne sal gerne vil være med til at forhøje pensionerne? Regeringen arbejder med det, men der ligger mange andre udgiftkrævende opgaver og venter, både på det sociale område og på andre om-råder, og det er vel rimeligt at lade det hele indgå i en samlet vurdering og bedømmelse

af, hvad der skal fremmes først, og i hvilken takt vi magter det. Fra venstres side må vi derfor sikre os, at vi bevarer vore mulig-heder for at løse opgaverne således, at ikke en enkelt sag kan stille sig hindrende i vejen for at følge andre påtrængende forbedrin-ger op.

Fra debatten i december kunne vi gøre socialdemokratiets pensionsreform op til en stigning i forhold til nuværende på 2 mil-liarder kr. Så skylder vi også lige at se på, om produktion og beskæftigelse kan klare dette. Jeg understreger, at dermed ikke er sagt, at vore ældre medborgere ikke skal have det godt, men der er også andre ydel-ser end direkte penge, som spiller en rolle for vore ældre medborgere. Der er hele aktiviseringshjælpen, der igennem forsorgs-loven fra i foråret har skabt nye muligheder. Det er vigtigt, at dette føres ud i livet og dermed kan være en hjælp for de ældre til længst muligt at blive i deres hjem, i hjem-lige omgivelser, hvor kontakten er til stede fra et langt liv.

Med hensyn til pensionerne har social-ministeren allerede givet løfte om et oplæg og et forslag fra regeringens side, også i for-bindelse med kildeskattens indførelse og de reguleringer af tillæg osv., som derved kan komme på tale.

I forespørgselsens ordlyd peges der også på en ajourføring af pensionerne på grundlag af lønudviklingen. Man ønsker automatisk regulering, lempelse af fradragsreglerne og disse helt afskaffet for invalidepensionister-nes vedkommende.

Hertil er der at føje, hvad der ikke kan være forslagsstillerne ubekendt, at et udvalg i 1961 gennem en betænkning gjorde gæl-dende, at de størrelser, der kunne komme på tale som reguleringsgrundlag, ikke kunne anvendes, fordi de enten var uanvendelige eller uhensigtsmæssige.

Men når vi nu får den nye indkomst-statistik, må den vel kunne danne baggrund for en reguleringsmetode. Venstre finder det naturligt at sætte pensionerne i forhold til lønudviklingen. Med hensyn til fradrags-reglerne har venstre et par gange fremsat forslag om deres bortfald, hvad beregningen af invalidepension angår. Forslagene fandt dengang ikke tilslutning hos socialdemokra-tiet. Vi er stadig positive, og vi kan forventé forslag bl. a. om ægtefælleindkomst.

[P. E. Eriksen.]

Vort samfund oplever i disse år en vældig omstilling ikke mindst for vore erhverv. Stordriften holder på mange områder sit indtog. Derfor har venstre også overvejet og udkastet tanken om førtidspensionering, hvis optrænings- og omskolingsmulighederne er udtømt. Det er også disse tanker, der gør sig gældende i lovkomplekset i forbindelse med egnsudviklingslovene og omskolingsstøtten, som vi behandler her i tinget i øjeblikket. Allerede sidste år var venstre inde på tanken om løndækning under omskoling og på, at reglen om de 39 ugers beskæftigelse forud for en arbejdsløshedperiode for at kunne opnå dagpenge burde bortfalde, da den ikke ligefrem befordrer tryghed i en omstillingsperiode. Ved flere lejligheder har vi også rejst spørgsmålet om dagpengesikring for deltidsbeskæftigede, men er hver gang blevet mødt med indvendinger af praktisk-organisationsmæssig art. Havde man blot haft vilje, var disse vanskeligheder for længst overvundet. Men det kan jo glæde, at det er, som om der er tøbrud også på dette område nu. Fra hr. Bundvads side rejstes også spørgsmålet om enlige mødres mulighed for omskoling; dette er altså også inde i billedet. Det må være rimeligt, at deltidsbeskæftigede får ret til dagpenge ved arbejdsløshed i forhold til deltidsarbejdsdets omfang.

Ved behandling af lovforslag om sygeforsikring og arbejdsløshedsforsikring — det er problemer, der behandles i det forslag til folketingsbeslutning, vi skal forhandle som det næste punkt på tingets dagsorden i dag — og de dertil knyttede dagpengeordninger har vi nok udbygget ordningerne, men vi vil gerne understrege betydningen af, at de kan indpasses i et kommende trykkesystem, og at de videre overvejelser må foretages i sikringsudvalget og i socialreformkommissionens plenarforsamling. Her afventer vi bl. a. arbejdsløshedsforsikringsudvalgets forslag.

Venstre er enig i at stille mod en arbejdsløshedsforsikring, som står i rimeligt forhold til den mistede arbejdsindtægt, men det må være i forbindelse med et kommende trykkesystem, det afvejes.

Der er mange forhold at tage hensyn til, hvis alle skal ligestilles i dette samfund, og det er vel folketingets fornemste opgave.

Vi skal ikke sætte nye skel eller stille nogen uden for det fremtidige sikkerhedsnet. Det kan nemlig ikke være betinget af, om man kommer fra en bestemt samfundsgruppe, men alene af den sociale trang, man er bragt i.

Der arbejdes intenst, der arbejdes dygtigt fra socialreformkommissionens sekretariats og medlemmers side, og jeg har også forstået, at arbejdsløshedsforsikringsudvalget igen er gået i arbejde. Dermed er hele spørgsmålet om korttidsydelse og langtidssikringerne inde i dette billede, inde i denne helhed.

Med den økonomiske politik, som regeringen har gennemført, stabilitet med rentefald og øgede kapitalmuligheder, sammen med det oplæg om planlægning, der ligger på folketingets bord, er der ingen tvivl om, at de næste punkter i forespørgslen nu helt anderledes har muligheder for at gennemføres. Vi ønsker, at boligstandarden forbedres, at der sikres borgerne mulighed for at få hus eller lejlighed, som de kan være tilfreds med, og som de har råd til at bo i. Der er jo — som det allerede er nævnt her i dag — frihed til at bygge, og nu kan vi skabe mulighederne derfor. I denne forbindelse vil jeg bl. a. henvise til boligministerens tanker om boliger til børnerige familier.

Har det øgede beløb til rentesikring, som også socialministeren har nævnt, ikke skabt anderledes muligheder for at skaffe de nye og moderne plejepladser, som vi vel alle gerne vil være med at skabe? Derved aflastes sygehusene, som i højere grad kan løse de behandlingsmæssige opgaver. Det er ikke små beløb, som skal anvendes til disse påtrængende opgaver, hvor også hensynet til specialiseringen spiller ind. Jeg vil gerne i den forbindelse nævne ønsket om, at de fysiske og psykiske lidelser behandles under ét, og dermed også tanken om, at statshospitalerne må overgå til det kommunale regie sammen med det somatiske sygehus og dermed danne et fælles sygehusvæsen.

Vi kan kun glæde os over — lad mig understrege dette, som socialministeren nævnte — hvordan der har fundet en fordobling sted med hensyn til igangsætning af plejepladser. Det vil nærme os til en løsning af det problem, som vi har talt om igennem årene, at der har manglet virkelige

[P. E. Eriksen.]
muligheder for at skabe den rigtige pleje for vore kroniske syge og vore ældre medborgere.

Der er spørgsmålet om familiepolitikken. Børnetilskudslovforslaget, som også ligger på folketingets bord til behandling, hører sammen med familiepolitikken ligesom det spørgsmål, der er rejst om tabt arbejdsfortjeneste ved fødsel. Det må også tages med, hvis vi skal drøfte dette, hvordan hensyn kan tages til de medhjælpende hustruer. Jeg vil gerne tilslutte mig ministerens ord om de generelle ydelser som det, vi må stille frem imod, når vi skal tage dette spørgsmål op.

I forbindelse med spørgsmålet om familiepolitikken er der grund til at fremhæve, hvad forebyggelse betyder. Hvis et menneske rammes, så påvirker det dette menneske, det påvirker hele familien, arbejdspladsen, samfundet. Vi må derfor sætte ind, så det forhindres — så vidt det er os muligt — at mennesket rammes. Der kan stilles en lang række punkter op, der kan sikre, at den effektive hjælp sættes ind, før problemet er akut. Det er rigtigt, som ministeren har udtrykt det her, at møde problemerne i tide. Må jeg nævne, hvordan vi kan sætte ind med forebyggende foranstaltninger: igennem uddannelse, optræning og omskoling, igennem aktivisering, gennem de forbedringer, som vi gerne vil skabe sanitært og sundhedsmæssigt, gennem de boligløsninger, jeg også har været kort inde på, forbedringen af det trafikale net, udbygningen af sygehusevæsenet, sundhedsundersøgelser, sikring gennem arbejdsbeskyttelse, familievejledning osv.

Jeg har her understreget nogle af mit partis tanker. Det er ikke afstandtagen fra forespørgslenes punkter. Vi ønsker gerne at være med til at løse problemerne, skabe tryghed i samfundet, og det ved forespørgerne også. Vi kan ikke lade være med at tænke på, hvor kort tid det er, siden forespørgerne afsluttede et 14-15 års regeringsansvar.

En ting synes jeg man sådan set har glemt at tage med, når man stiller disse punkter op, og det er spørgsmålet om uddannelsen af medarbejdere i den sociale sektor. Det er ikke nok, at man bygger huse, man må også sikre sig assistance til at føre op-

gaverne ud i livet. Jeg vil altså gerne understrege, at kun en dygtig medarbejderskare virkelig vil kunne udfylde de investeringer, som vi tager os på.

Hele dette store opgavekompleks, dets løsning og udformning i hverdagen, har vi i enighed i tinget bedt en socialreformkommission se på. Dens arbejde er ved at gå ind i en afsluttende fase; jeg håber, at en betænkning vil se dagens lys i løbet af sommeren, således at lovgivningsarbejdet kan påbegyndes i næste folketingssamling. Sigtet må være at skabe tryghed for det enkelte menneske under forenklede former og effektive foranstaltninger.

Jeg vil gerne slutte mit indlæg med at ønske en virkelig effektiv socialreform, et sikkerhedsnet under hele befolkningen, at der skabes pleje- og omsorgsmuligheder, at trivlsen i samfundet sikres, øget uddannelseskapacitet og bygning af de institutioner, som vi er bagud med. Vi vil, når vi stiller disse punkter op, være med til at løse også restfattedommen, som er stillet op i forespørgernes 10. punkt.

Det er jo ikke alene struktur, der peges på, når man taler om en fremtidig socialreform, det er også andre ting, det er sikringsydelserne, det er serviceopgaverne, men det er også spørgsmålet om at skabe de koordineringsmuligheder, som vi kunne ønske, spørgsmålet om rådgivning og visitering, om det socialmedicinske team, som vi kan ønske skabt ude i de nye amter, ude i de lokale kommuner. Jeg understreger disse problemer, der kan siges at stå i forbindelse med den debat, vi har her i dag.

Lad mig slutte med at understrege, at trygheden afhænger af den erhvervsevne, som det enkelte menneske har, og som er et centralt grundlag for det enkelte menneske. Svigter erhvervsevnen, må et andet grundlag sikre den fremtidige eksistens. Socialpolitik og social tryghed lader sig ikke alene betragte som samfundets forhold til de mennesker, der allerede er i vanskeligheder. Det er i høj grad et spørgsmål om skabelse af tryghed i hverdagen for hele befolkningen, fordi enhver kan risikere på et eller andet tidspunkt af sin tilværelse at møde de problemer, som socialpolitikken tager sigte på.

Social tryghed er afhængig af fremgangen på det økonomiske og det erhvervsmæssige område, men social tryghed i et samfund

[P. E. Eriksen.]

kan på den anden side efter vor opfattelse også være med til at sikre yderligere fremskridt. Lad os derfor samarbejde om løsning af opgaverne i den rigtige takt.

Grethe Philip: Jeg har forstået denne forespørgsel med dens 10 meget omfattende punkter som til ønske fra socialdemokratisk side om at markere partiets målsætning på vigtige områder inden for vor sociale lovgivning. For visse af punkternes vedkommende drejer det sig om en videreudbygning af sociale ydelser, for hvilke der nylig er gennemført lovgivning. Det gælder f. eks. børnetilskud og moderskabsydelse. Andre punkter gælder spørgsmål, der netop nu drøftes meget intensivt i socialreformkommissionen og i dens underudvalg, f. eks. korttidssikringerne. Og andet omhandler problemer, om hvilke vi inden for det sidste par måneder har haft debat her i salen — som f. eks. kollegier, førtidspension og hele opbygningen af vort fremtidige pensionsystem for de ældre. Programmet, som det er lagt frem her, har så udflydende konturer for mange punkters vedkommende, at det er vanskeligt at gå ind i en virkelig debat, men det har måske egentlig heller ikke været det, der var tanken fra forespørgernes side.

Sammenfattende for punkterne som helhed kan jeg sige, at det sociale sigte for os i det radikale venstre i mangt og meget ligger på linje med det, der her er lagt frem. Afvigelse i opfattelsen ligger vel snarest, når vi drøfter den fremtidige alderdomspension, hvor socialdemokraterne åbenbart nu har opgivet planerne om ITP i dens oprindelige skikkelse med den store fondsofbygning, som var så lidet tiltrækkende for det radikale venstre. Der synes således at være visse muligheder for også at komme på talefod på dette felt.

Det vil ikke være muligt for mig her i dag at komme ind på alle de mange punkter og underpunkter i forespørgslen; jeg skal nøjes med at kommentere nogle af de vigtigste.

Vi finder det ønskeligt, at pensionerne ajourføres til pris- og velstandsniveauet så hurtigt, som det er muligt, og vi ser gerne, at man bestræber sig mest muligt for at finde en praktisk fremgangsmåde til en meget hurtig regulering. Da vi gennem årene ofte har blandet noget sociallovgivning ind

i vor skattelovgivning via forskellige skattefritagelser eller lempelser, må det afgørende ved vurderingen af, om en ajourføring har fundet sted, efter vor mening ligge i en sammenligning af, hvad der bliver tilbage henholdsvis af en arbejds løn og af pensionen, når skatterne er betalt.

Fradragsreglerne i vor sociallovgivning er på stadig tilbagemarch, og det finder vi rigtigt. Tilbage står endnu spørgsmålet om fradragsregler for invalidepensionisterne. I det radikale venstre går vi ind for, at fradragsregler i forbindelse med invalidepensionistens ægtefælles indkomst nu bør falde bort. Reglen har virket særlig hårdt, hvor ægtefællen, oftest hustruen, var lavløn-arbejder og måtte se værdien af en beskeden indtægt meget kraftigt beskåret, fordi hendes indtægt automatisk førte til fald i mandens pension. Vi har hørt om familier, der på denne måde trods arbejdsomhed havde yderst svært ved overhovedet at hæve deres levefod. Sagen er vel knap så oplagt, hvor pensionistens ægtefælle sidder med en jævnt god eller måske med en endog særdeles god indkomst. Det vil dog næppe forekomme ofte, da man er meget tilbageholdende med at tilkende husmødre invalidepension og mandlige pensionisters hustruer nok som regel har beskedne erhvervsindtægter. Med vor nutidige opfattelse af mands og hustrus indbyrdes uafhængige stilling taler alt i alt overordentlig meget for, at vi nu fuldt og helt stryger fradragsregler i forbindelse med ægtefælles indtægt.

Hvad angår spørgsmålet om fradragsregler for invalidepensionistens egne indtægter, skal jeg henvise til, hvad hr. Valbak som vort partis ordfører sagde om dette spørgsmål under debatten den 6. december 1968 ved behandlingen af et forslag til beslutning vedrørende en pensionsreform.

Under samme debat fremførte jeg som ordfører for mit parti nogle betragtninger om førtidspension, optrykt i folketingets forhandlinger sp. 2216-2218. Jeg gav ved den lejlighed udtryk for en meget positiv holdning over for forslaget om at udvide adgangen til at opnå førtidspension og var særlig inde på de vanskeligheder, der kan opstå for ældre ved strukturændringer. Der er næppe nu væsentlige problemer for de over 60-årige ved opnåelse af førtidspension efter de lempe-

[Grethe Philip.]

ligere adgangsregler, der gennemførtes i foråret; og som også er nævnt her tidligere af socialministeren, men forespørgerne har måske snarere tænkt på personer, der f. eks. i 50-60 års alderen må forlade deres hidtidige arbejde, problemer, der synes særlig aktuelle lige i øjeblikket inden for landbruget, men som også kan opstå inden for andre erhverv. Vi er i høj grad opmærksom på problemet og går gerne sammen i en drøftelse om den bedst mulige løsning.

Punkt 4 i forespørgslen vedrører pensionsproblemet, og jeg kan igen her om vort standpunkt henvise til den tidligere omtalte debat den 6. december forrige år. Spørgsmålet drøftes i øjeblikket i et underudvalg under socialreformkommissionen, hvori også politikerne har sæde. Endnu er udvalgsarbejdet på et forberedende stade, hvor forskellige skitser er fremme til overvejelse.

I betragtning af de overordentlig store beløb, vi opererer med, når der er tale om væsentlige ændringer af pensionerne og deres størrelse, og under hensyn til, at det drejer sig om ordninger, der vil binde os meget langt ud i fremtiden, ønsker vi nøje at gennemarbejde de forskellige forslag, herunder ikke mindst finansieringsspørgsmålet og de forskellige pensionsordningers indvirkning på den økonomiske politik.

Vi medvirker gerne til overvejelse om udbygning af vort pensionssystem for de ældre, en udbygning, som vi på lang sigt går ind for principielt, men vi mener, at spørgsmålet bør ses i nær sammenhæng med den ordning, man finder frem til for tjenestemændene.

Vi hæfter os også ved, at trivselsproblemet for de gamle i fuldt så høj grad synes at måtte ses i sammenhæng med den omsorg, vi kan yde til gamle svagelige og enlige, som det er afhængigt af pensionernes størrelse. Vi lader det også indgå i vore overvejelser, at vi ved, at en meget stor del af de ældre, i hvert fald op til 70 års alderen, har ikke helt ubetydelige indtægter ved siden af pensionen. Vi stilles stadig over for spørgsmålet om en prioritering af opgaverne. Det gælder spørgsmålet om, hvilke ydelser til vore ældre medborgere der skal have forrang fremfor andre. Det gælder prioriteringen af ydelse til de ældre i forhold til ydelse til andre grupper i samfun-

det, der har behov for støtte, f. eks. børnene, de handicappede, de åndssvage osv. Men der er jo også prioriteringen over for andre store samfundsopgaver uden for det sociale felt.

I det radikale venstre har vi ofte givet udtryk for, at vi mener, det offentlige bør tage store fællesopgaver op, og at et velfærdssamfund i stigende grad vil stille krav, der bedst løses ved det offentliges medvirken. På den anden side er det ikke urealistisk at regne med, at befolkningen næppe vil være indforstået med, at så godt som hele stigningen i samfundsproduktionen går til offentlige formål, således at det private forbrug kun kan udvides ganske lidt. Det er på denne baggrund, vi er noget tilbageholdende med på dette tidspunkt at binde os til en hurtigt stigende takt på store bevillingsområder, der ikke tjener egentlige sociale formål, og som — og det er det, vi anser for særlig betænkeligt — kan blokere mulighederne for at sætte ind på andre felter, som vi anser for vigtigere for det offentlige at engagere sig i. Men som sagt, vi er i høj grad interesseret i at få hele pensionsspørgsmålet yderligere drøftet og få alle konsekvenser af de mulige løsninger klarlagt.

Hvad angår korttidssikringerne, syge-, ulykkes- og arbejdsløshedssikring, er vi i princippet positive over for tanken om en indeksreguleret ordning. Jeg skal i øvrigt henvise til, hvad vor ordfører, hr. Valbak, ved den efterfølgende debat om korttidssikringer vil fremføre.

Også vi ønsker bedre boligforhold for vore pensionister. Jeg kunne her have lyst til særlig at pege på de gode resultater, man forskellige steder i landet har med opførelse af pensionistboliger i nær tilslutning til et plejehjem. Det giver en smidighed i de ældre boligforhold, som har vist sig at være til både gavn og glæde. Måske der her ligger nogle finansierings- og tilskudsproblemer, vi skulle se lidt mere på med henblik på at fremme denne byggeform.

Med hensyn til de enlige mødre har man været noget inde på tanken om at opføre kollektivhuse for dem. Jeg mener, det er udmærket i en overgangstid at have kollektivhuse til rådighed for en enlig mor, specielt under hendes uddannelse, men i øvrigt mener jeg, at de enlige forsørgere bistås

[Grethe Philip.]

bedst, ved at man hjælper dem til at komme ind i det almindelige byggeri gennem støtte, eventuelt til boligindskud eller til forudbetaling af huslejen, og jeg håber, at en del af de 7 mill. kr., som socialministeren nu synes at få til rådighed til støtte for betrængte enlige forsørgere, kan sættes ind også på at skaffe de enlige bedre boligforhold.

Der bør gøres en ekstra indsats for at sikre byggeri af plejehjem, siger forespørgerne. Ja, det kan jeg da slutte ganske op om. Vi har brug for at sanere mange efter min mening utilstodeligt dårlige plejehjemspladser, særlig inden for de private plejehjem, pladser, som vi ikke har mulighed for at nedlægge i dag, fordi vi så ikke har noget andet sted, vi kan anbringe de gamle. Vi må også regne med, at behovet for plejehjemspladser er større end tidligere antaget. Socialministeren var for et øjeblik siden inde på de nye behovsundersøgelser, der har været foretaget, og de tyder jo i høj grad på, at vi skal have flere plejehjemspladser, end vi tidligere har regnet med. Jeg tror også, man må kunne regne med, at efterhånden som plejehjemmene forbedres, vil flere af de ældre selv være interesseret i at komme ind på plejehjem, og det vil også hyppigere blive dem tilrådet fra lægeside.

Men i øvrigt bør vi vel stadig væk fortsætte ad den linje, som vi har været inde på i de sidste år, hvor vi gør alt, hvad vi kan, for at støtte de ældre og de gamle, så de længst muligt kan blive boende i deres egne hjem, i hvert fald så længe de selv ønsker det.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed komme nærmere ind på spørgsmålet om tilsynet med plejehjemmene, som jeg så ofte tidligere har talt om, men jeg vil dog gerne sige, at vi stadig må være meget opmærksom på, om disse plejetilsyn fungerer. Oprettelse af amtsplejeudvalg med særlige beføjelser er nu mulig efter loven. Jeg ved ikke, om socialministeren i dag kunne oplyse os om, hvor mange amtskommuner der har indført denne særlige ordning.

Jeg kan også slutte op om den målsætning, der går ud på ved byplanlægningen at tage mere hensyn til børnene og de unge, bl. a. ved oprettelse af flere fritids-

faciliteter og ved at udbygge det, vi tidligere kaldte den forebyggende børneforsorg, og som vel nu hedder børneforsorgens daginstitutioner. Måske hele narkomanidebatten kan få den gunstige indvirkning, at der i bredere kredse kunne blive meget større forståelse for betydningen af at skabe gode opholdssteder og aktivitetsmuligheder for de unge. Til syvende og sidst er det jo det, der vil være det bedste værn imod, at vi får en galoperende udbredelse af farlige narkotiske forbrugsvaner blandt de unge. Der ligger her opgaver, som egner sig særlig godt til at blive taget op på lokalt plan.

Det er mit indtryk, at interesse og initiativ er stærkt svingende fra kommune til kommune, og jeg har ikke helt kunnet frigøre mig for den tanke, om vi ikke burde gøre mere for at inddrage de unge familier i aktivt kommunalt arbejde. Jeg tror givetvis, det ville være med til at gøre de ydre forhold i disse områder mere børnevenlige.

I det hele taget bør vi i større grad end hidtil støtte familier med børn. Vi har nu vedtaget lovgivning om forhøjelse af børnetilskud og indførelse af moderskabsydelse. Når loven træder i kraft 1. januar 1970, vil den betyde en øget hjælp til familieforsørgere, særlig til de enlige forsørgere. Men vi må stadig videre.

Højt på ønskelisten står en forhøjelse af børnetilskuddene til forældre med småbørn, fordi pleje og pasning af et lille barn enten betyder nedgang i indtægt, hvis moderen bliver hjemme, eller øgede udgifter, hvis moderen går ud og barnet skal passes af fremmede. Vi ønsker, at moderen selv skal kunne træffe sit valg med hensyn til, om hun vil lægge sin arbejdskraft ude eller hjemme, men vi mener også, at det må være rigtigt, at det øvrige samfund hjælper familier med småbørn mere, end det nu er tilfældet.

Under debatten forleden om ændring af børnetilskudsloven var jeg som mit partis ordfører inde på en række spørgsmål vedrørende de enlige mødre og fædre. Jeg skal ikke her gentage, hvad jeg dengang sagde, men blot nævne, at vi stadig har grupper af enlige forsørgere, der lever under meget vanskelige forhold, og som i høj grad trænger til støtte og aflastning efter en individuel bedømmelse af behovet.

Det er jo så sandt, som det er skrevet i forespørgslen, at det er vigtigt, at restfattig-

[Grethe Philip.]

dommen helt udryddes. Der vil dog altid være mennesker, der er lavest på stigen, men vi kan gøre det bedre for dem, der sidder på dette laveste trin, og vi har pligt til stadig væk at være vågne over for disse problemer. Mange af de mennesker, vi her taler om, hører til de tyste grupper, der ikke selv stiller krav. Mange er børn, der vokser op i dårlige kår og præges deraf for resten af livet. Kredslæge Signe Engbæk fremlagde for nogle år siden en alarmerende beretning om sundhedstilstanden blandt børn i vore nordlige arbejdsløshedsøer. Måske den nye familievejledning kan klare en del af problemet; kommunesammenlægninger bør også give bedre hjælpemuligheder. Men tilbage står alligevel en fornemmelse af, at alt for mange børn har for ringe opvækstvilkår, og at der her ligger et stort felt, som vi burde undersøge nøjere.

Som det fremgår af, hvad jeg her har sagt, er mit parti i det store og hele enig i den målsætning for fremtidens socialpolitik, der ligger bag forespørgslen. Jeg går dog ud fra, at den ikke skal betragtes som udtømmende. Det radikale venstre har i alle tilfælde meget andet på ønskesedlen. Jeg nævner i flæng f. eks. sanering af de dårlige institutionspladser inden for åndssvage- og sindssyge-væsenet, oprettelse af flere pensioner for åndssvage, forbedring af forholdene på adskillige af børneforsorgens døgninstitutioner, oprettelse af flere ungdomspensioner og yderligere uddannelse af hele personalet inden for den sociale sektor.

Sidst, men ikke mindst, må det være vort mål at tilrettelægge hele den sociale administration så rationelt som muligt ud fra et ønske om derigennem at kunne yde den bedste og mest effektive hjælp.

Jeg har ingen naiv og forenklet forestilling om, at alle kan få deres sociale problemer løst ved at gå ind ad en enkelt dør, som det undertiden siges, men jeg tror, at vi ved en omlægning og samling af mange hidtil på statsligt og kommunalt plan spredte administrationsgrene kan nå frem til et bedre system med bedre ydelser. Det må ske over et længere åremål, men vi begynder at kunne skimte målet for en strukturomlægning, og vi må snart i gang med at realisere de første tilnærmelser.

Jeg er enig med hr. Bundvad i, at den

sociale fremgangslinje bør videreføres, at vi stadig er på vej i disse spørgsmål. Vi i det radikale venstre vil holde fast ved den sociale linje, som har været et vigtigt kendetegn for os i al den tid, partiet har bestået.

Poul Dam: Det er jo en ganske interessant forespørgsel, allerede ved sin længde — den er jo væsentligt længere end det, socialdemokratiet fremsætter som konkrete forslag — men jo også på grund af dens formuleringer. Det ligner i betænkelig grad en populær udgave af socialdemokratiets program. Det har man naturligvis lov til og ret og pligt til at fremføre her i salen. Om man også har ret til at fremføre det i forespørgselsform, er mere tvivlsomt. Grundlovens hjemmel til at rette forespørgsler taler om almene anliggender, om offentlige anliggender, og naturligvis er det vældig rart, at socialdemokratiets program er blevet et offentligt anliggende — de har såmænd temmelig længe gået med det som noget, der kun var til indvortes brug. Men det skaber et farligt præcedens, hvis ikke alene socialdemokratiet, men alle andre partier her i salen skal begynde at forelægge deres programmer stykkevis og vi så skal tage store debatter om dem. Jeg indrømmer, at der er mange gode ting i en lang række partiets programmer, men når jeg ser på det principprogram, SF har, må jeg sige, at skulle det stykkes ud i afsnit af størrelse som denne forespørgsel, så ville folketinget ikke få andet at gøre i år. Jeg skal love, at det gør vi ikke; det er ikke vor forestilling om, hvordan man laver ordentligt folketingsarbejde.

Forespørgslen er for det første så lang, at når man skal snakke om den i gruppemøderne, så er det umuligt at beskrive den med få ord; derfor har vi et kodenavn for den, det skal jeg komme tilbage til senere. Det er en god gammel regel i forbindelse med en sådan forespørgsel eller en sådan påstand i det hele taget at spørge: har den i og for sig nogen mening? Man prøver det ved at sige: hvis den virkelig skal have nogen mening, så skal det modsatte også have en mening. Og nu vil jeg opfordre alle til at undersøge, om de modsatte påstande har nogen som helst mening. Om der er nogen som helst i denne sal, der ville gå ind for det modsatte af, hvad der omtales i denne forespørgsel. Det er der naturligvis

[Poul Dam.]

ikke. Her er en lang række smukke ting, som alle partier er enige om — i hvert fald taler alle partier om det på en sådan måde, som om de var enige om det. Derfor har vi givet den kodenavn "alt godt fra havet".

Formålet fra socialdemokratiets side kan selvsagt ikke være at få en socialpolitisk principdebat i gang. Det egner denne opregning af smukke ord sig ikke til. Det, der er formålet for socialdemokratiet, er naturligvis at skaffe sig et alibi, at antyde, at der skulle være tale om en socialpolitisk pause i øjeblikket. Jeg må sige, at det kan jeg slet ikke se er tilfældet. Der foregår i øjeblikket ikke mindre eller færre fremskridt på det socialpolitiske område end under den foregående regering. Hermed har jeg mest sagt noget om den foregående regering.

Et andet tankeeksperiment, man kunne foretage med denne forespørgsel, er: hvad ville der være sket under debatten, hvis denne forespørgsel var blevet stillet til den foregående socialminister? Ja, med mit kendskab til begge socialministre ville jeg tro, at besvarelserne ville have lignet hinanden i forbavsende grad, nemlig — som det også har været linjen i de taler fra de tre borgerlige partiers ordførere, som vi har hørt her — at vi er da enige i principperne og grundtankerne i dette, og det har vi altid været. Alle partier i dette land har jo altid været foregangsmand inden for den sociale politik. Man kan bare læse de pågældende partihistorier, dér kan man i hvert fald se det, det kan være lidt svært en gang imellem at finde det andre steder. Men én ting er, at vi holder meget af principperne, det andet, nemlig at få penge til det, ja, det ligger det jo straks lidt tungere med, og det må vi gøre, efterhånden som vi nu kan klare det.

Debatten her har, som jeg allerede har antydnet, meget tydeligt demonstreret, hvorledes socialpolitikken er placeret i vore dage, nemlig som noget, der egentlig er uden for den store strid og kamp i gammeldags for-

stand. Alle udtrykker deres velvilje, de har lidt forskelligt meget at have denne velvilje i, men velviljen er til stede. Og det, man taler om, er en mængde teknik. Jeg fik lyst til at komme med et enkelt citat på engelsk her — jeg ved godt, at det må man ikke så forfærdelig gerne. Jeg kom til at tænke på dronning Victoria, der på et vist tidspunkt udtrykte sig meget kategorisk, nemlig:

„We are not amused“.

Egentlig har det ikke været særlig morsomt eller fornøjeligt eller interessant, dette her. Det er, som om socialpolitikken er holdt op med at have den spænding, den kraft, den styrke, som socialpolitikken havde i de store gennembrudsår. Og det skal man naturligvis på mange måder kun være glad for, det er udtryk for, at der er sket en lang række socialpolitiske fremskridt i den periode, vi kan overskue.

Men når det nu er sådan, og det ved alle partier jo meget vel, så kan man sige, at netop denne debats rejsning kaster et lys på socialdemokratiets rolle som oppositionsparti, som ikke er helt uinteressant eller uvæsentligt. Jeg tror, at det er vigtigt i den periode, som vi nu er inde i, og hvori partierne til venstre i salen er i opposition, at man gør sig klart, hvordan man skal forberede overtagelsen af regeringsmagten igen. Jeg tror, det her er væsentligt at fastslå, at det gør man ikke alene ved at mistænkeliggøre regeringen og regeringspartierne for derved at få nogle vælgere. Det går for øvrigt lidt småt, hvis man skal tro på Gallup. Men det må man gøre ved at forberede den indsats, der skal gøres i fremtiden, ved tydeligt at demonstrere, at man har et alternativ, at man har en fundamentalt anderledes politik, som man ønsker at samle støtte til, og som man vil gennemføre den dag, man får magt til det. Jeg tror, at dette bedst gøres igennem fremsættelsen af konkrete, fuldt udarbejdede alternative forslag, som virkelig viser, at tingene kan gøres. Jeg indrømmer, at det er risikabelt. Hvis denne forespørgsel var blevet omformuleret som et konkret forslag, skulle den jo have indeholdt en

[Poul Dam.]

omkostningsberegning, og det er måske ikke helt tilfældigt, at man har undladt denne omkostningsberegning i denne sammenhæng.

Socialpolitikken skal stadig væk udvise fremskridt, og for at ingen skal mistænkeliggøre mit parti, skal jeg sige, at vi er ligesom alle andre partier vældig principielt enige i alle disse ting — det kan man slå op i vort program, det er helt klart — og vi ønsker betydelige fremskridt på en lang række andre områder. Men vi vil gerne her sige, at for at denne socialpolitiske fremskridtslinje virkelig kan fortsætte, så skal der mere til end bare alle disse detailforslag. Jeg tror, det er vigtigt, at man går i gang med en fælles social planlægning på lang sigt, at man har en meget tydelig og kraftig prioritering af opgaverne, og at denne prioritering giver sig udtryk i, at en række af de ting, man beslutter i dag, er noget, som først vil få betydning om en række år, fordi vi ellers hele tiden står med en række problemer, som kunne have været forudset, men som man ikke har gjort noget ved i tide.

Jeg tror, at der på en lang række områder er brug for investeringer nu, ikke alene for at løse dagens problemer, dagens mangel på plejehjemspladser, men for at sikre sig, at investeringerne er store nok, at anlæggene er store nok, at plejehjemmene er store nok den dag, de skal bruges, at plejehjemspladserne er der før plejehjemspatienterne, og ikke som nu, hvor vi hele tiden er bagud. Det kræver meget store investeringer, men det er måske også sådan, at disse investeringer er væsentligere end nogle af de andre ting, man kunne nævne.

En anden ting. Det er væsentligt at investere meget kraftigt i de sociale uddannelser og også at arbejde med de sociale uddannelser forudgående. Alle de sociale fremskridt, vi har haft i de senere år, og dem, der i øjeblikket planlægges, som forudsætter et uddannet personale, er jo kommet, før personalet var der. Personalet må være til rådighed, kvalificeret, godt uddannet, når det skal bruges.

Men dertil, til denne planlægning og prioritering, kommer også, at socialpolitik ikke kan betragtes isoleret. Det er nødvendigt, at de socialpolitiske fremtidsovervejelser indpasses i overvejelser om samfundets

almene politik, om hele samfundsstrukturen i fremtiden. Det er nødvendigt, at den økonomiske politik kommer med, og det er ikke alene et spørgsmål om, at der skal være penge nok, men det er også spørgsmålet om, hvorledes en socialpolitik, der i øjeblikket omfatter en ganske stor del af befolkningen, og som medfører betydelige udpumpninger osv., kan indpasses i den økonomiske politik som helhed. Her har jeg altså skelnet mellem den økonomiske og den finansielle politik. Det er nødvendigt, at den indføjes i en produktionspolitik, i en politik, som vedrører både produktionens størrelse og produktionsretning. Det er nødvendigt, at indkomstfordelingen som helhed — ikke alene for de grupper, som direkte omfattes af socialpolitikken, men også for de øvrige grupper — tages med i betragtning.

Derpå kommer for mig og for mit parti det store spørgsmål: hvor mange socialpolitiske fremskridt kan man endnu opnå i et kapitalistisk samfund? Hvor meget kan man overhovedet komme længere ad den vej, vi hidtil har kørt? Skal vi videre, så er der en lang række centrale problemer, som det er meget svært at se hvordan man kan løse med den nuværende samfundsordning. Det er hele spørgsmålet om, i hvilken grad og på hvilken måde man kan få overført midlerne fra privatforbruget til det offentlige forbrug. Hvor meget længere kan vi gå ad den vej, som man hidtil er gået i det eksisterende samfund?

Der er en lang række spørgsmål vedrørende lønnsområdet. Først og fremmest det lavtlønsproblem, som man i øjeblikket gør forsøg på at løse på arbejdsmarkedet. Jeg tror, man vil opdage, at det er overordentlig svært at løse det på en virkelig tilfredsstillende måde. Kan man overhovedet løse dette lavtlønsproblem i et kapitalistisk samfund? Ja, kan man overhovedet foretage en væsentlig omfordeling uden en meget betydelig inflationsrisiko, så længe det er det kapitalistiske grundlag, der skal eksistere? Jeg tror, at et kapitalistisk samfund, således som de borgerlige partier ønsker det, og således som socialdemokratiet altid har støttet det, nødvendigvis vil bevare så store økonomiske uligheder, at de socialpolitiske fremskridt i og for sig kun bliver lapperier. Derfor er socialdemokratiets fremstillinger af en fremtidig social-

[Poul Dam.]

politik, som skulle løse alle problemerne, meget langt et fata morgana, hvis man ikke vil den ombygning af samfundet i socialistisk retning, som er den eneste mulighed for at få virkelig centrale, afgørende socialpolitiske fremskridt her i landet.

Kjær Rasmussen: Det er efterhånden en generation siden, at der sidst skete gennemgribende ændringer på det socialpolitiske område. Socialreformen af 1933 blev trods alt en korsvej, fordi man mere fik de menneskelige aspekter med. Men det kan ikke nægtes, at denne reform også var en defensiv foranstaltning, så at sige udsprunget af den borgerlige forestilling om, at dette samfund er udmærket, man skal blot sørge for at sikre nogle sæmgrupper. Også i dag bygger sociallovgivningen på dette princip. Derfor virker den som et sikkerhedsnet, derfor er den defensiv. Socialkontoret er et sted, hvor man henvender sig og søger hjælp, når alle andre muligheder er udtømt.

Nu forstår man på en måde godt, at datidens socialreform måtte få nogle defensive træk. Der var som bekendt ikke tale om noget rigt samfund; men i dag, hvor de økonomiske muligheder er til stede, må vi til at tænke socialpolitisk ad helt andre baner. Tiden er kommet, da socialpolitikken må være mere udadrettet, må være mere offensiv, således at denne politik vil kunne medføre kvalitative ændringer i befolkningens livsform. Kan vi foranstalte noget sådant, vil vi samtidig lave kulturpolitik, der ikke kun drejer sig om museer, teaterlovgivning og kunstnerstøtte. Vi afventer spændt, hvad den siddende socialreformkommission vil barsle med. Når betænkningen kommer, vil vi have et bedre debatgrundlag, end vi har i dag.

Den stillede forespørgsel, som er uhyggeligt omfangsrig uden at være særlig præcis — det er en hel valgtale — opererer fortsat ud fra den defensive betragtningsmåde. Forespørgerne anskuer fortsat socialpolitikken som foranstaltninger for sæmgrupper. Vi har for øjeblikket et enormt antal sociallove, sygeforsikringslove, arbejdsløsheds- og ulykkesforsikringslove, folke-, invalide- og enkepensionslove osv., osv., et hav af love, som ingen uindviede overhovedet kan finde rundt i. Og nu skal vi altså have endnu flere

dyndet oveni. Man talte engang om fradragsjunglen på skattelovgivningens område; her burde man hurtigst muligt begynde at interessere sig for sociallovsjunglen og lade være med at plante så tæt, at almindelige mennesker ikke kan finde vej, endside trænge igennem. Det er en af grundene til, at jeg ikke udelukkende vil debattere på forespørgernes præmisser.

Vi har i den nugældende sociallovgivning et meget uheldigt begreb, der kaldes for kategoriklævning. Denne kategoriklævning viser sig især i de tilfælde, hvor de sociale sikringsordninger skal træde i funktion. Lad os blot endnu en gang tage den enlige mor som eksempel. Hun kan opnå 6 forskellige typer af hjælp, for så vidt angår uddannelseshjælp og underholdshjælp: revalidering på socialkontret, revalidering på revalideringscentret, på mødrehjælpen, offentlig for-
sorg, enkepensionslovene plus lov om børne- og ungdomsforsorg. Det ville ærlig talt være noget enklere, hvis hun simpelt hen kunne nøjes med at henvende sig ét enkelt sted.

I det hele taget må man sige, at vort sikringssystem har overtaget en lang række kendetegn fra privatforsikringerne. En række forudsætninger kræves opfyldt for at kunne opnå denne eller hin hjælp fra socialforsikringerne, og heraf følger naturligt, at ordningernes værdi som forsørgelsesmæssige hjælpeforanstaltninger forringes væsentligt. Her indtræder kategori-klævningen igen, fordi der opstår behov, som ikke kan henføres under de nævnte ordninger. Og når et trangtilfælde ikke kan henføres under de sociale sikringsordninger, ja, så må vedkommende finde sig i at blive placeret hos den offentlige for-
sorg, der opererer med lavere ydelser — en offentlig for-
sorg, som er defensiv, fordi der ikke er noget perspektiv i den i retning af at få vedkommende på ret køl igen.

Inden man når så langt som til at finde ud af placeringen, vil papirdyngerne være vokset til kolossale højder. Kontorer har korresponderet indbyrdes og naturligvis også en gang imellem med den, hvis sag det drejer sig om. En mængde arbejdskraft er investeret, og klientelet fremmedgøres tolt, fordi det formelle hele tiden går forud for den enkelte.

Så vidt jeg har forstået, vil en hel del — vel også i denne sal — være indstillet på,

[Kjær Rasmussen.]

at vi får det såkaldt enstrengede system. Jeg er klar over, at det er en diskussion, som vi skal have senere, når man ser, hvad socialreformkommissionen kommer med. Men det er givet, at dette naturligvis vil forenkle sagerne gang en hel del. Hvis da ikke — og det er et advarselssignal — hvis da ikke pressionsgrupper af forskellig art får held til at ødelægge den gode tanke.

Men, og det er det væsentlige, vi må samtidig have en offensiv socialpolitik, som kan forebygge, behandle og revalidere i tide, ikke efter formynderprincippet, men sådan at det giver mulighed for individets fri udfoldelse, en socialpolitik, der så at sige går ud til folk. Lapperier på det nuværende system klarer ikke denne side af sagen.

Det nuværende systems defensive karakter ses bl. a. af oplysningsgraden. Borgeren af i dag bliver just ikke overfodret med oplysninger om de muligheder, han har i en trangssituation; ofte må han kæmpe en sej kamp for at få sin ret, hvis han da for øvrigt bliver klar over sine rettigheder. Vi må altså bede om mere information, så at de allerede eksisterende muligheder kan blive udnyttet.

For øvrigt: var det ikke sådan, at man i efteråret 1967 nedsatte et udvalg, et informationsudvalg, som skulle tage sig af hele denne sociale information? Jeg kunne godt tænke mig at spørge, det må vel blive ministeren: sker denne information? Jeg vil altså meget gerne have at vide, hvad det informationsudvalg af efteråret 1967 består af.

Nu kommer altså forespørgerne og vil have mere bygget ovenpå. Det gælder først og fremmest pensionerne. Mindre velformuleret er man dér, hvor man omtaler andre befolkningsgrupper. Der er en hel del uklare punkter, og udplukken virker ret tilfældigt.

Det kunne være interessant at få oplyst, om forespørgerne egentlig har gjort sig nogen tanker vedrørende prioritering af opgaverne, for det må da være indlysende for dem, at med den mildt sagt usikre skatteligning, vi har herhjemme, og med den urimelige frihed den private sektor har, så kan der ikke blive råd til dette forslag. Der ville have været råd til mere; dersom socialdemokratiet havde taget sig sammen, mens tid var, altså mens socialdemokratiet havde regeringsmagten.

Jeg tror nok, at man må tage de kedelige økonomiske kendsgerninger i agt. Og spørgsmålet bliver herefter, om vi skal poste en masse ekstra millioner i pensionisterne, inden vi får gjort noget alvorligt ved f. eks. ungdommens uddannelse. Jeg tænker på indførelsen af en fuld uddannelsesstøtte. Vi føler os overbevist om, at det i alle tilfælde er ungdommens tur nu.

Forespørgslens enkelte punkter skal jeg ikke dykke dybt ned i. Som allerede sagt forekommer formuleringen os så temmelig uklar flere steder. Man vil have en automatisk regulering af pensionerne samt en lempelse af fradragsreglerne. Disse ting kan vi naturligvis tilslutte os. Men når man derefter går over til at tale om førtidspension, så er tiden inde til, at forespørgerne giver os lidt mere oplysning: Fra hvilken alder havde man tænkt sig denne førtidspension i værksat? Skal den være at betragte som en langtids- eller en korttidssydelse? Vi har den formening, at korttidssydelse — altså dem, som tildeles under sygdom, ulykke, arbejdsløshed osv. — må være ydelser, som kræver fuld erstatning. Med hensyn til langtidsydelse skal man vel nok være lidt varsom med at indføre en ny pensionsform uden at have gjort sig de generelle linjer for ydelsestørrelse klart. Skal de ses i relation til den tidligere arbejdsindkomst, eller skal de ses i relation til den pension, som de til sin tid vil fortsætte over i?

Et andet spørgsmål i forbindelse med dette: finansieringsformen. Hvordan har man tænkt sig denne finansieringsform?

Endelig kaster man sig ud i den værdifaste tillægspension med tilhørende overbygning i form af en tjenestemandslignende pension til alle. Én ting træder klart frem her, nemlig at socialdemokratiet øjensynlig ønsker, at de indkomstforskelle, som hersker i de erhvervsaktive år, skal fortsætte i pensionsperioden. Det er et synspunkt, vi ikke kan dele, fordi vi anser de afsindige indkomstforskelle for at være af det onde. Jeg troede egentlig også, at socialdemokratiet havde forladt de ITP-tanker, man omgikkes med i sin tid. Jeg troede, de menige socialdemokratiske medlemmer ude i partiforeningerne havde fået kværket den tankegang, men det er muligt, jeg er forkert informeret.

[Kjær Rasmussen.]

Vi kan altså ikke være med til at fremture efter princippet: én gang privilegeret, altid privilegeret. Vi tror, at man for øjeblikket skulle forøge grundpensionen inden for et rimeligt omfang, derudover interessere sig for pensionstillæggene og foretage en lempelse i trangskriteriet, således at de, der kun har pensionen at leve af, kan få forhøjede pensionstilskud.

Vi kunne tænke os dette kædet sammen med en udvidet service for pensionisterne, idet man derved giver større livsudfoldelsesmuligheder, f. eks. specielt indrettede boliger for de grupper, som ønsker sådanne specielt indrettede boliger.

Det er helt med vilje, at jeg her ikke taler om trivselsspørgsmål, fordi jeg har en eller anden fornemmelse af, at i hvert fald de borgerlige partier med trivsel mener en tilpasning til det borgerlige samfund, og det er aldeles ikke det, jeg mener. Derfor har jeg søgt at køre uden om udtrykket trivsel.

Det er vigtigt, at man ser disse forslag i lyset af den prioriteringsproblematik, jeg før var inde på. Specielt for os er det naturligvis overmåde svært at diskutere prioritering inden for det herskende system, fordi så meget gøres forkert efter vor mening. Men børnene og de unge bør dog ikke skydes ud, blot fordi de ikke har valgt og derfor ikke udgør nogen pressionsgruppe.

En hel del af de forslag, socialdemokratiet her kommer med, har vi jo før diskuteret, således problemerne omkring den egentlige erstatning for tabt arbejdsindtægt under sygdom, ulykke og arbejdsløshed, men vi har fortsat den opfattelse, at dækningen må være 100 pct. og ikke $\frac{9}{10}$ eller 90 pct.

På boligområdet foreslår man, at der opføres 18.000 sociale boliger pr. år. Det lyder jo godt, men det havde været endnu bedre, om socialdemokratiet i sin tid havde ladet være med at indgå boligforliget med de borgerlige. Ved denne lejlighed bestemtes det, at der højst måtte opføres 12.000 boliger pr. år, og forlig står man som bekendt ved herinde i denne sal. Man må have os undskyldt, men forslaget om de 18.000 sociale boliger må, hvis vi skal være venlige, kunne tages som udtryk for en erkendelse af, at det forlig, man indgik i sin tid, var forkert. Derfor vil vi meget gerne opfordre socialdemokraterne til at opsig

boligforliget. Men for øvrigt: hvorfor skal der overhovedet været et loft? Det var måske også en tanke til overvejelse.

Nu vil man gerne have flere sygehuse og plejehjem. Det vil vi også, og vi vil nu, da anledning gives, opfordre til, at man holder igen med opførelsen af benzintankstationer og bankpaladser. Det skulle man have gjort for længe siden, så havde der været kapacitet til sygehuse og plejehjemmene.

Forespørgerne vil forbedre den forebyggende børne- og ungdomsforsorg. Vi kan være helt enige med dem, men i stedet for at komme med en ganske uforpligtende antydning skulle man have interesseret sig for loven om børne- og ungdomsforsorg af 4. juni 1964. Der står nemlig i § 2, stk. 2, — jeg citerer:

„Det påhviler kommunen at oprette og drive de fornødne institutioner, såfremt opgaverne ikke løses ad anden vej.“

Denne lovparagraf stammer fra socialdemokratiets regeringsperiode. Som det fremgår, hælder den sit hoved først og fremmest til, at private organisationer løser den opgave, socialdemokratiet nu vil have det offentlige til at løse. Denne lovparagraf har været en sovepude for mange kommuner; den har f. eks. været med til at forhindre udflytningen, fordi det for unge par i nybyggeriet i omegnskommunerne har været umuligt at få deres børn passet. Men man kan måske håbe på, at partiet nu vil foreslå en lovændring, således at det helt klart bliver et offentligt anliggende at få tilvejebragt disse børneinstitutioner og for øvrigt også ungdomsinstitutioner.

I sidste punkt omtaler forespørgerne begrebet restfattigdom. Efter vor mening skyldes denne restfattigdom netop den kategoriklævning, som blev omtalt i indledningen. Gennem en offensiv socialpolitik vil man kunne udrydde den, idet den er et resultat af den førte klassepolitik.

Jeg håber, forespørgerne er indstillet på at fortolke begrebet handicappede meget bredt, idet vi jo har masser af handicappede i dette samfund, folk, som er fysisk skadet, naturligvis, men så sandelig også mennesker, der lider af psykiske handicap. I sidste uge havde tinget narkotikadebat, og ved den lejlighed gjorde vi meget ud af at påvise, hvorledes disse psykiske handicap kan opstå netop i vort følelseskolde og forbrugersistiske

[Kjær Rasmussen.]

samfund. For os er der derfor ingen tvivl om, at den bedste socialpolitik ville være en sådan, der helt ændrede menneskenes tilværelse på den måde, at tryghedsfølelse, fællesskabsfølelse og tolerance blev sat i højsædet. Det nuværende system, som er bygget på griskhed og egennytte, vil ikke kunne løse de socialpolitiske problemer, fordi systemet i virkeligheden og dybest set anser socialpolitikken for at være en ambulancetjeneste, man for skams skyld må påtage sig.

Kai Moltke: Det er jo muligt, at man somme tider er lidt for følsom, når man tænker på fortiden, men som gammel koncentrationslejr fange kan jeg ikke lade være med, når jeg tænker på atmosfæren under denne debat, at spørge, om det ikke hovedsagelig er en slags gaskammerfilosofi, som her kommer til udvikling.

Det overrasker mig, at man her stiller en forespørgsel om regeringens hensigter på en lang række punkter, og at det nu næsten lader til, at nysgerrigheden for at indhøste viden på dette punkt ikke præger netop den side af salen — hvad antallet af tilhørere angår — som har stillet denne forespørgsel. Man vil altså godt give regeringen ordet, men at være til stede i salen og høre, hvad regeringen og regeringspartierne mener, lader ærlig talt til at have yderst minimal interesse.

Hvis jeg havde skullet stille forventninger til et reformprogram, ville jeg have fundet det rimeligere, om der her havde været fremsat et forslag til folketingsbeslutning om konkrete punkter, fordi det, som i denne forbindelse har interesse, er: hvad vil tingets største oppositionsparti her og nu i den foreliggende situation, hvad vil man selv? Det kan jo ikke opklares ved, at vi får at vide, hvad regeringen vil, og jeg kan dog ikke antage, at alle de medlemmer af den socialdemokratiske gruppe, der er fraværende fra salen, i øjeblikket er beskæftiget med at udarbejde deres alternative og konkrete forslag. Var det så vel, så var vi virkelig i en lykkelig situation her i salen.

Dernæst nogle principielle betragtninger. Der er jo en hel række spørgsmål fremme her under debatten, som jeg ikke skal spille tingets eller tingets få tilstedeværende med-

lemmers tid med at gennemgå i enkeltheder. Hvordan vil jeg bedømme denne forespørgsel? Jeg er selvfølgelig yderst velvillig stemt med hensyn til at støtte de fleste af de punkter, som her er draget frem. Men én ting er jeg nysgerrig efter: det er at se disse principielle punkter omformet til konkrete forslag fra socialdemokratiets side; det vil gøre det lettere at tage en klar stilling til de problemer, som her rejses. For man får jo let den fornemmelse, at da forespørgerne indgav deres forespørgsel, kom de ved en fejltagelse til i stedet for at indlevere socialdemokratiets langsigtede fremtidsprogram og fik det trykt i et manuskript som en forespørgsel til socialministeren.

Det er godt at have et program, og det er godt, man prøver at formulere nogle punkter, men alligevel er der nogle spørgsmål, som jeg kunne ønske uddybet. Betyder dette en tilbagevenden til ITP-systemet, hvor man regulerer pensionerne sådan, at de, som havde meget, også fremtidig skal have meget i forhold til dem, som livet igennem levede under trænge vilkår på en tid, hvor uddannelse og adgangsmuligheder til bedre lønnet erhverv var ulige? Det spørgsmål kunne jeg ønske at få besvaret af den socialdemokratiske ordfører.

Der er også et par andre ting. Man siger, at med start i 1970 gennemføres over 8 år en 50 pct.s forhøjelse af pensionerne. 8 år er lang tid, men det ville i alle tilfælde være rart at vide: betyder det, at man hvert år skal forhøje pensionerne med lidt over 6 pct., eller skal der slet ikke gives noget i år og næste år, så man får den tunge ende til sidst? Man må dog formulere tingene sådan, at de virker forståelige også for almindelige mennesker uden for tinget. Er det en rytmisk stigning, eller er det en stigning, som blot skal være gennemført i den sidste ende? Her tror jeg at forespørgerne skylder en klar fremstilling af tingene.

Egentlig erstatning for indtægtstab som følge af sygdom, arbejdsløshed og ulykkestilfælde — ja, det forekommer mig at være et gammelkendt punkt, det forekommer mig endogså, at det parti, jeg dengang tilhørte, har været med til at rejse dette krav og i alle tilfælde bragte os et lille skridt fremad på vejen. Men vil man komme med et forslag, skal jeg ikke lægge skjul på, at det kan få min støtte og oven i købet min hurtige

[Kai Moltke.]

støtte, hvis et sådant forslag — bortset fra det, der står som næste punkt på dagsordenen — følger i umiddelbar rytme og rækkefølge.

Så hedder det videre, at vi skal have flere sygehuse og plejehjem. Ja men det vil da være rart at vide: skal vi have flere plejehjem bygget af private, skal det offentlige i stigende grad frigøres for pligten til at opføre velegnede plejehjem, eller skal der gøres en offentlig indsats? For så drejer det sig om finansiering, så drejer det sig om penge, så drejer det sig om, at man virkelig her koncentrerer sig om et bestemt punkt. Igen en gåde, fordi vendingerne er udflydende, fordi man gerne vil vide, hvad regeringspartierne vil, uden selv at røbe, om man ønsker en forskydning i de nuværende forhold.

Så til spørgsmålet om boligerne. Ja, hr. Kjær Rasmussen havde jo så usigelig ret, da han sagde, at hvis man ønsker 18.000 boliger i rentesikret socialbyggeri, så var det ikke den allerbedste indledning, da socialdemokratiet i sin tid indgik på en aftale om, at der for de kommende 8 år kun skulle bygges 12.000 — og man har jo allerede overbud fra den nu siddende regering, der lægger 2.000 til. Men hvis socialdemokratiet i mellemtiden betragter denne del af boligforliget som brudt, skal jeg med så stor glæde hilse en sådan frontændring, en sådan erkendelse af en ny nødvendighed, at jeg ikke på nogen måde vil modsætte mig det, men at det tværtimod skal få min varmeste støtte.

Men her må jeg sige, at socialministeren var en lille smule skuffende; der blev henvist til stigningen på 2.000 boliger, der blev omtalt for nylig i debatten om den lovgivning, som vedrører sanering. Her regnede man med at skulle skaffe husly til 3.000-4.000 mennesker, og så forhøjede man raten i socialbyggeriet med 2.000. Ja men hvis vi nu også skal have kollegieværelser osv. med ind i det sociale byggeri foruden det, som kommunerne i forvejen beslægtet, betyder det så ikke en forringelse for de egentlig trængende i det sociale byggeri?

Man må ikke forlange af mig, at jeg skal gennemgå alle punkterne i forespørgslen, men det er jo rigtigt, at smukke ting lyder altid godt — og hvor man taler om fremtidens byggeri, taler man om et børnevenligt klima

og børnevenlige legepladser. Nu må man have mig undskyldt, men jeg tror ikke så meget på, at hverken legepladser eller de øvrige faciliteter skal være børnevenlige, jeg tror, vi skal ind i en form for planlægning, som gør, at bygherrerne tvinges til at være børnevenlige. Hvorfor dog bruge sådanne udtryk som karakteristisk for ens formål som, at det er legepladserne, der pludselig skal være venlige imod børnene og mennesket fritages for det?

Dernæst tager man jo ellers hele skalaen med uden nogen konkret angivelse, og man opremser friarealer, sportspladser samt altså de børnevenlige legepladser. Ja men har man ikke glemt noget af det vigtigste, noget af det, som vi ellers tog hårdt fat på forleden dag i debatten: ungdoms- og fritidshjem? Hvor hører de hjemme i dette skema? Er det en tilfældighed, at man mellem de skønne ord ikke netop har fået det nødvendigeste med i denne opstilling af, hvad regeringen vil? Se, det er et spørgsmål om krav ved byggetilladelse i kommunerne fra kommunernes side og om det kommende boligbyggeri, men det er også et spørgsmål om boliglovgivning, og det forekommer mig, at det mangler totalt i dette, lad os sige det langtidige program, hvor man bruger en forespørgsel til regeringen til at opstille nogle halvt formulerede og uklare punkter.

Så taler man til slut om restfattigdommen. Ja, restfattigdommen, det er slum, det er de dårligst stillede i samfundet, det er dem, som bukkede under på den ene eller den anden måde. Det er meget godt at sammenfatte det hele i én kategori for at gøre tingen kort.

Jeg skal med stor glæde tiltræde de fleste punkter i dette program, men denne debats værdi vil jeg måle efter de konkrete forslag, der fremsættes af socialdemokratiet i konsekvens af disse krav til regeringen — og fremsættes inden for en overskuelig tid.

Ordføreren for forespørgerne (Bundvad):

Jeg vil gerne indlede med at takke socialministeren for den redegørelse, vi har fået, og de mange gode oplysninger, som talen indeholdt, og for imødekommenhed over for vore tanker og forslag på en række områder. I de tilfælde, hvor forslag går i den retning, der her har været omtalt, vil vi naturligvis give vores støtte til gennemførelse deraf.

Vi har rejst debatten, fordi vi gerne vil

[Bundvad.]

have klarhed over, hvad der ligger foran os, hvad vi kan vente vil komme, og jeg kunne forstå på socialministeren, at man på en række områder ville aktionere. Men jeg har også en fornemmelse af, at man var noget tilbageholdende i en række andre tilfælde. Jeg har en vældig respekt, når socialministeren begynder at tale om prioritering, rækkefølge. Det er naturligvis rigtigt, at socialpolitikken økonomi må stå i forhold til alle andre områder af det, vi arbejder med herinde, det er klart. Det er også klart, at inden for selve socialpolitikken må man rubricere det, som man nu mener har den største vægt. Men jo mere man slår på de strenge, des mere kommer jeg til at tænke på syltekrukken: at man stopper det hele sådan ned, at man ikke kan få det op igen. Jeg synes, man skal sige til sig selv, at vi skal igennem med noget, og vi skal give socialpolitikken en prioritet, fordi det er nødvendigt for befolkningen, at det er sådan, og jeg tror også, befolkningen vil forstå, at vi gjorde det. Derfor vil jeg meget henstille, at man giver socialpolitikken en prioritet foran det meste andet af det, vi giver os af med.

Med hensyn til de enkelte punkter vil jeg gerne sige til ministeren, at når vi taler om regulering, er det, fordi vi har en fornemmelse af, at vi er kommet noget bagefter, fordi pensionstillægget jo ikke reguleres efter velstanden. Jeg har i fortrykket fra debatten den 6. december i fjor set et tal, som ministeren har brugt, men jeg ser også, at man ved beregningen af det har taget hensyn til det persontilskud, som pensionisterne har fået over skattelovgivningen. Jeg er ikke sikker på, at det bør regnes med. Man når naturligvis et gunstigere resultat, hvis man gør det; men det er givet som erstatning for momsens indførelse og bør vel så ikke høre med i det andet regnestykke. Men det kan vi jo komme tilbage til i udvalget og se på, hvordan det forholder sig.

Når vi ønsker den automatiske regulering, er det for at sikre, at pensionerne ikke falder tilbage i forhold til den standard, vi har arbejdet dem op på. Herom har ministeren sagt ved en tidligere lejlighed, at det kan vi komme tilbage til, når vi har fået indført kildeskatten, for så bliver der mulighed for en bedre og hurtigere lønstatistik. Det blev

under den tidligere omtalte debat sagt, at hvis socialdemokratiet var så interesseret i det punkt, kunne man jo selv have gennemført det. Vi har altid været interesseret i den automatiske regulering. Vi havde betænkningen om problemet fra 1961, men det kunne ikke komme igennem på grund af den sene lønstatistik. Når vi har rejst det nu, er det, fordi vi ønsker overvejet og undersøgt, om man ikke kan bruge den samme metode, som man bruger over for tjenestemændene, for de har jo en automatisk regulering i forhold til arbejdsmarkedet. Rent faktisk opsamler de den længdning, der finder sted ude på arbejdsmarkedet, og tager den ind ved forhandlinger med lønningministeren. Noget lignende måtte kunne gøres for pensionisternes vedkommende, og det vil vi altså også have lov at vende tilbage til i udvalget.

Jeg er glad for at konstatere enighed over et bredt felt om, at vi skal gøre noget ved førtidspensionen. Jeg tror, det er nødvendigt for os at gøre det, fordi den stærke ændring i samfundslivet, strukturændringerne i erhvervslivet, medfører et behov for, at folk, der slås ud før den egentlige pensionsalder, kan komme ind under sikrede forhold. Vi vil også slå fast, at man rundt omkring støder på folk, der piner sig igennem deres arbejde, bogstavelig talt slidt op før tiden, før pensionsalderen. Vi hjælper dem ikke tilstrækkeligt, vi lader dem pine sig igennem sådan, at det måske er meget mere end pension, de har brug for af hjælp. Derfor tror jeg, at vi skal tage dette spørgsmål op, og spørger man, hvad vi tænker os, så er det altså en lettere adgang, end der er i øjeblikket. Det er jo rigtigt, at der ikke gives så mange afslag, men grunden er vel den, at folk ikke kommer, når de ved, at der ikke er større muligheder. Men vi tænker os også, at vi i visse tilfælde kunne gå ned under de 60 år, som er grænsen i øjeblikket; i en række tilfælde, hvor der er et behov derfor, bør man gøre det. Men når der nu er enighed om det, så er det vel et af de punkter, hvor vi kan sige: ja men så gå i gang, så lad os lade være at vente på socialreformkommissionen; det er der ingen grund til, lad os komme i gang.

Med hensyn til spørgsmålet om tillægspension vil jeg gerne sige til hr. Kai Moltke, at hvis han er særlig interesseret i at se

[Bundvad.]

nærmere på vore pensionstanker, må jeg henvise ham til vort forslag til beslutning nr. XVII, fremsat af hr. Helge Nielsen. Der får hr. Kai Moltke nærmere oplysninger; jeg kan ikke give dem her i dag.

Jeg vil gerne sige om tillægspensionen i øvrigt, at nok er der tale om afvisning og har hidtil været det, men jeg har bemærket hr. Valbaks kronik i Politiken i går og hr. Seierups svar derpå i dag og ligeledes i dag fru Grethe Philips bemærkninger om visse forbindelseslinjer. Der er altså alligevel ligesom en optøning, så vi mener, at vi nok skulle kunne arbejde os frem til et resultat både med hensyn til en forhøjelse af pensionerne gennem tillægspensionen med ensartede beløb, således som også de konservative har foreslået, og derefter med hensyn til en overbygning med en tjenestemandslignende pension til alle. Jeg er sikker på, at det arbejder tiden for. Når vi har foreslået 1970 som begyndelsestidspunkt, hænger det naturligvis sammen med, at så er den fulde folkepension indført, og de sidste, vi tager med i ordningen, er de mest velhavende. De kommer ind, mens der ikke bliver en øre ekstra til dem, der trænger allermost dertil. Der er for os en nøje sammenhæng imellem 1970 og tillægspensionen.

Med hensyn til spørgsmålet om de enlige mødre vil jeg gerne takke boligministeren for det svar, jeg fik. Jeg forstod, at ministeren var enig i, at man måtte lette de enlige mødres adgang til at opnå en bolig, og jeg henstiller, at man, som ministeren var inde på, overvejer, om det er betimeligt at gennemføre en ændring i boligloven for at nå dette resultat. Det kan ikke være rigtigt, at man alene tæller i personer; man må også kunne tælle i børn, og hvis børnetallet er det samme, hvor det drejer sig om en enlig mor og en familie, bør man give den enlige mor ligestilling.

Jeg vil også gerne igen understrege, at vi bør gøre noget mere for de enlige mødres uddannelsesmuligheder. Som hr. Kjær Ras-

mussen nævned, ligger dette spredt i lovgivningen, og vi må kunne stramme her, således at vi har en sikrere forvisning om, at mulighederne kan findes og anvendes. Jeg har en gang imellem en fornemmelse af, at man flækker en hel del her.

Vedrørende plejehjem nævned ministeren det meget, der bygges, og det er også rigtigt, at der er bygget ganske overordentlig meget. Men nu fik vi, som ministeren også nævned, Holstebroundersøgelsen, der siger os, at der er meget større behov, end vi tidligere har regnet med. Jeg lægger vægt på, at vi bruger omsorgsloven så langt, som vi kan, for at pensionisterne kan blive i deres eget hjem, at vi hjælper dem med indretningen af boligen og hjemmehjælp og på forskellig anden vis, sådan at de kan blive hjemme. Men alligevel stiger behovet for plejehjem, og derfor vil vi lægge pres på, så der bliver bygget noget mere.

Jeg vil sætte et spørgsmålstegn ved finansieringsbestemmelserne, hvad angår plejehjem; mon vi ikke kunne ændre dem? I øjeblikket er det sådan, at private skal ud med raslebøssen og skaffe 6 pct. for at kunne bygge plejehjem. Det hæmmer plejehjemsbyggeriet i overordentlig grad, og vi står over for at skulle opsuge et stigende behov, samtidig med at vi, som fru Grethe Philip var inde på det, i højeste grad trænger til at få saneret noget af det, vi har og anvender i dag. Derfor rejser jeg spørgsmålet: kan vi ikke skaffe en finansieringsform, så vi kommer uden om denne privatfinansiering af de 6 pct.? Det er ikke det mest tiltalende, synes jeg, at man skal rasle sig frem, for at vi skal kunne pleje vore egne gamle; vi gør det jo ikke for sygehusenes vedkommende.

Med hensyn til boligforholdene i øvrigt for visse sociale grupper er det jo klart, at jo mere socialt byggeri vi kan få, jo mere har vi mulighed for at tildele de grupper, og derfor mener vi, at hvis vi kan få de 18.000 boliger bygget, er det en fordel også for dem.

[Bundvad.]

Hvad angår punkt 8, hvor vi taler om miljøet, vil jeg gerne lægge vægt på børne- og ungdomsforsorgens udvikling. Nu da vi har lejlighed til det, må jeg måske sige, — også fru Grethe Philip, eller var det en anden, var inde på det — at narkotikadebatten viste os, at vi nok har brug for nogle andre hjem end dem, vi traditionelt regner med, og måske også en anden ledelse. Jeg vil også gerne sige, at den udsendelsesrække, der har været i radioen om forholdene inden for ungdomshjemmene — nu skal jeg nok være forsigtig med, hvordan jeg siger det — måske nok i nogen grad kan fortægne billedet, fordi et stramt tilklippet bånd til en stramt tilmålt tid i radioen fjerner nuancerne. Alligevel kan disse udsendelser vise os, at der er et og andet at rette, og jeg henstiller til ministeren — jeg tror for øvrigt, at ministeren allerede er opmærksom på det — at man bør gennemgå ungdoms- og børneforsorgen med henblik på at kæmpe væk, hvad der ikke bør være der.

Vi har gennemført, at der ikke må anvendes korporlig straf inden for dette område; jeg finder det helt foragteligt, at børn og unge, der er overladt til det offentliges varetægt, skal dresseres ved korporlig revselse. Men det vil jeg gå ud fra at man ser på, og i øvrigt vil jeg gerne sige, at det, som vi var begyndt på, og som man, så vidt jeg forstår, fortsætter med i ministeriet, er behandlingshjem; det er dem, vi i særlig grad skal interessere os for, og ikke så meget opbevaringssteder.

Med hensyn til familiepolitikken vil jeg sige, at jeg er glad for, at børnetilskuddene forhøjes. Principielt må man vel, som man stort set også er kommet til det i Sverige, regne med, at børnetilskuddene i hvert fald for enlige skal op på, hvad et barn koster rent faktisk. Det mål kan vi ikke nå på én gang, det er jeg klar over, og derfor vil vi naturligvis også støtte det forslag, der er fremsat om at forhøje børnetilskuddene, og så arbejde videre med det.

Til slut nævner vi restfattigdommen; det er rigtigt, som det er blevet sagt, at den findes mange steder. Der er folk, der kommer til kort af en eller anden grund, og som vort sikkerhedsnet ikke kan holde oppe, og de falder helt tilbage til forsorgsloven i sidste

instans. Det er derfor, jeg har foreslået, at man går den igennem og ser efter, om man alligevel ikke kan snævre nettets masker ind. Jeg vil gerne føje til her, at jeg tror, at vi, som vi gjorde det ved børneforsorgen, skal indbygge en vejledning i vor øvrige socialpolitik. Jeg tror, man har lov til at sige, at familievejledningen har været en stor fordel. På samme måde vil vi sikkert med en fornuftigt tilrettelagt vejledning i den offentlige forsorg kunne nå bedre resultater, end vi kan nå i dag. Det er muligt, man vil henvise til kommissionen, hvad det angår, og sige, at det må jo komme, når vi får forskelligt andet til at fungere, men i hvert fald er det noget, vi må gøre, fordi vi netop ad den opsøgende socialpolitik vej kan komme restfattigdommen til livs.

Til de andre partiers ordførere har jeg sådan set ikke mange bemærkninger. Jeg har svaret på det med prioriteringen og vil også gerne svare på det med hvilepausen. F. eks. sagde hr. P. E. Eriksen, at langtidsydelseerne var til behandling i et udvalg under kommissionen, og det var korttidsydelseerne også, så nu ligger det vældig godt dér, ikke sandt? Der skal altså ikke ske mere, før kommissionen til sin tid kan komme med det endelige resultat? Det er det, vi er bange for, når vi siger, at der må kunne laves sociale fremskridt, selv om kommissionen arbejder, for skal vi putte det hele ind i den gryde og så sidde med hænderne i skødet, indtil man er færdig dér og vi måske kan snakke os til rette om en struktur og derefter få den dertil hørende lovgivning gennemført, så er jeg bange for, vi har fået en alt for voldsom social pause, og det vil vi ikke gerne give tilslutning til.

Derfor: lad os gå i gang med det, som ligger umiddelbart foran, og lad os få det løst!

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring, af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde og af lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m.fl. (Om forhøjelse af dagpenge og erstatninger samt om